

Přílohy

Příloha č. 1: Rozhovor Andreas Papadopoulos

Proč jste se rozhodl informovat o válce i na Twitteru a nestačila vám pouze reportáž v televizi?

Televizní reportáž vnímám jako vrchol žurnalistické práce i díky její komplexnosti a tomu, kolik lidí na ní pracuje. Reportáž je formát, který je přenášen převážně lineárně, to znamená v televizi. Twitter považuji za nejinteligentnější ze všech dostupných a běžně používaných platforem. Využívám ho k přenesení reportáží, z mého pohledu nejkomplexnějšího žurnalistického žánru, mezi lidi, kteří televizi lineárně nesledují.

Myslíte si tedy, že informování o válce na Twitteru je nyní stejně důležité, jako informování o ní ve vašich reportážích?

Twitter by měl primárně sloužit jako doplněk. Pokud člověk tvrdí, že se vše o válce na Ukrajině dozví z Twitteru, tak podle mě nemůže pojmut komplexy celého konfliktu. Pro lidi je nutné brát Twitter jen jako vstupenku na různé stránky mediálních domů nebo jako upoutávku na televizní vysílání, protože bez profesionální novinářů není možné konflikt obsáhnout.

Vidíte jako novinář nějakou výhodu této sociální sítě, kromě pozvánky na vaše reportáže? Ať už z hlediska budování osobního brandu nebo možnosti vyjádření se k určité situaci?

Novináři, kteří na své sociální sítě "dávají" fotky se svými dětmi, co měli k obědu nebo vyjadřují své politické názory jako paní Světlana Witovská, tak s tím hluboce nesouhlasím. Vlastně si myslím, že to je špatně a poškozuje to novinářskou obec. Neúčastním se toho a Twitter používám pouze jako pozvánku k televiznímu vysílání, případně jako upoutání k mé vlastní práci. Novináři, které tak kritizují, používají osobní věci k budování vlastního brandu, čemuž já rozumím a myslím si, že to je součástí chování novinářů na síti, ale je potřeba si na ten brand dávat pozor. Na Twitteru si taky budují vlastní brand, ale dávám si pozor, aby to nesklouzlo k tomu, co tak kritizují. Ta linie je tenká, chápu rizika a snažím se jich vyvarovat tím, že používám Twitter úplně shodně dle zásad, které uplatňují ve vysílání. Dodržuji kodex České televize a jakousi dohodu se společností o tom, jaká je náplň novinářské profese. Twitter vnímám jako náměstí, a to, co bych neřekl na náměstí před lidmi, tak neřekne ani na Twitteru.

Když jste mluvil o rizicích, v čem vidíte hlavní nevýhodu Twitteru?

Obecně považuji za velkou nevýhodu pro všechny novináře, že mohou na sítích přejímat informace, které se tváří oficiálně nebo ověřeně. Ty pak mohou přejímat do vysílání a na jejich základě mást veřejnost. Dělo se to ve velkém, například s účtem televize Nexta, který velmi pravidelně postuje na Twitter a Facebook zavádějící informace, které buď byly nepravdivé, nebo vytržené z kontextu.

Stejně tak účet Visegrádu 24, který je operovaný v angličtině a prokazatelně napojený na špičky polské konzervativní vlády. A právě tento twitterový účet je v Česku hojně sdílený novináři a považován za ověřený zdroj, protože se tak tváří. Jde ale o názorovou platformu, ne ověřený žurnalistický zdroj, aby mohl být citován jako jeden ze zdrojů, a z toho plynou moje největší obavy. Obávám se, že novináři budou na sociálních sítích brát hodně sledované účty jako jeden zdroj a neověřovat. Co se týče běžných konzumentů, tam vidím podobné riziko. Nejvíce v tom, že zamění tyto zdroje za zdroje žurnalistické a ověřené a nabydou dojmu, že nemusí čerpat přímo od novinářů.

S válkou na Ukrajině souvisí i dezinformace, kterých na Twitteru bylo hodně. Jak si informace ověřujete hlavně vy sám? Máte na to vlastní postup či se držíte interních pravidel České televize?

Jak jsem říkal, na sociálních sítích se snažím chovat úplně stejně, jako se chovám při výkonu své profese v terénu. To znamená, když je informace nějakým způsobem podezřelá a pochází od zdroje, o kterém nic nevím, tak ji prostě nepoužiji. Vyhýbám se i spekulacím, protože lidi velmi často nepochopili, jak to myslím, i přesto, že jsem používal vykřičník k upozornění na spekulaci. Lidi jsou v tomto poměrně negramotní, co se týká rozlišení informací, spekulací a dezinformací, proto by se novináři měli z velké části snažit kultivovat prostředí. Ohledně ověřování informací, v rámci České televize neexistuje žádný ustálený postup. Obecně panuje svoboda a vedení žádným způsobem nezasahuje do toho, co jednotliví novináři na své sociální sítě dávají. Vedení ČT obecně ctí do velké míry novinářskou svobodu, zejména pak svobodu zpravodajů, kteří jsou v terénu. Co se týká ověřování, na sociálních sítích se nechovám jinak než jak při sestavování reportáží. Tedy, co nevidím na vlastní oči nebo my neřeknou lidi, se kterými hovořím, tak do reportáže nedám. To samé platí pro sociální sítě, kam nedám nic, o čem nejsem přesvědčen, že odpovídá realitě.

Novináři nebyli jediní, kdo se na Twitteru k válce vyjadřovali. Současně s vámi sdíleli informace také běžní uživatelé, tedy ti, kteří se staví do role odborníka nebo pseudonovináře, ale jejich profesí to není. Ohrožují podle vás novinářskou profesi? Vnímáte je jako hrozbu pro budoucí novináře, ať už z hlediska jejich síly ovlivnit masu lidí, jenž je sleduje?

Asi ne, protože pokud novinář informuje na sociálních sítích kvalitně, v zásadě s novinářskou etikou a s respektem ke kodexům, tak to bude vždy vypadat jinak než to, co tam dá někdo z poučené veřejnosti. Novinářské informace by měly být bezbarvé a bez zápachu zkreslení. Když se podíváte na účty poučených laiků, tak jde o informace, které jsou lidem předávány už citově zbarvené. Jsou to informace, které velmi často hledí jen na jednu stranu konfliktu. Tyhle informace předávají "fanoušci", protože pokud do toho investujete svůj volný čas a nejste za to placeni, tak jste vlastně fanouškem jedné nebo druhé strany. Děláte to z nějakého důvodu, který není vyjádřen mzdou, ale něčím jiným, například potleskem digitálního publika nebo přesvědčením, že děláte správnou věc. Do budoucna je nutné tyto lidi od novinářů rozlišovat. Twitter přišel s poměrně zajímavým

konceptem, že bude prodávat badge (odznaky). Ty by se pro novináře mohly barevně lišit od badge poučených lajků. Uživatel by tak viděl, kdo je novinář a kdo pro žádné médium nepracuje. To je podle mě jedna z možných cest do budoucna. Novinári by se měli snažit nezapadnout do té druhé škatulky, je nutné vždy zachovat bezbarvost informací, které předávají. V souvislosti s konfliktem na Ukrajině se na sociálních sítích otevřela nová, řekněme lingvistická kapitola češtiny. Začali se používat výrazy, které používá ukrajinská propaganda nebo proukrajinské účty na sociálních sítích, čemuž by se měli novinári taky vyvarovat.

Dokážete si do budoucna představit spolupráci mezi mediálními domy a běžnými uživateli? Například využití jejich síly a dosahu na Twitteru, nebo je to úplně pasé?

Úkolem médií a mediálních domů je se od těchto lidí, co nejvíce odlišit a už vůbec ne je komponovat do svých programových témat nebo redakcí. Novinář by neměl být fanoušek a tito lidé jimi jsou, protože to nedělají za peníze. A pokud jsou fanoušky konfliktu samotného, Ukrajiny nebo Ruska, jsou citově zainteresováni, tak dle mého názoru nemohou přinášet stejně bezbarvé informace jako novinári. Tyto dvě skupiny by měli být do budoucna, co nejvíce oddělovány. Snažit se musí i mediální doby, například zavedením společného brandu na sociálních sítích. Myslím si, že by se novinári měli odprostit od osobních zpráv a víc reprezentovat redakci. Jsme dost daleko na to, abychom si mohli říct, že digitální prostor je úplně stejný, jako prostor analogový, tudíž by se na něj měla vztahovat podobná pravidla. Už se to v některých oblastech děje. Zatímco sexuální obtěžování na internetu se posuzuje analogovými zákony, tak nechápu, proč by se dodržováním kodexu a běžných novinářských postupů neměli na internetu řídit i novinári.

Běžným uživatelům nemůžeme zakázat, aby na Twitteru o válečných konfliktech neinformovali. Měl by zasáhnout sám Twitter nebo by se o osvětu měli snažit sami mediální domy?

Podle mě nic takového nikdy nevznikne, ani by vznikat nemělo, protože by to zavánělo cenzurou. Zároveň by byl natolik zpochybněn hlavní princip sociálních sítí, že by ani pro novináře nedávalo smysl tam působit. Jediným způsobem je se na Twitteru rozlišit, třeba tím modrým badgem pro prémiové a profesionální účty. Organizace, které budou mít zájem své redaktory a zpravodaje podpořit, budou mít možnost je tímto placeným krokem oddělit od poučeného lajka a zachovat tak svobodu vyjadřování na sociálních sítích. Ještě bych se přimlouval za to, aby se neměnil algoritmus ve prospěch platících účtů.

Uvidíme, co Elon Musk vymyslí. Když jsme ještě u těch běžných uživatelů, byl na Twitteru někdo, kdo vás svým stylem informováním zaujal?

Zaujal mě Andrej Poleščuk, s kterým jsem zároveň v běžném životě kamarád. Svou fanouškovskou pozici nezapírá, ale svou sílu využil k mnoha různým věcem, jako pomoci ukrajinským vojákům. Ač

mě jeho postup zaujal, já takhle nikdy postupovat nebudu, protože mně svazují mé představy o výkonu žurnalistické profese a také kodex České televize. Někteří lidi na Twitteru zaujali velké publikum a do budoucna z toho můžou těžit. Například zpoplatní své tweety nebo je rozšíří za paywall Herohero a podobně. Tento trend není spojen jen s válkou na Ukrajině, ale spíše s Covidovou pandemií, kdy se v Americe k novinářům nabalili poučení laici a získali velké publikum.

A uživatel, který to dělal špatně?

Já bych to nechtěl srovnávat, ani nechci dávat konkrétní jména těch, kteří to podle mě dělají špatně. Jde o různé vojenské analytiky, kteří v českém prostředí rozdmýchávají zvláštní představy o ukrajinské armádě. Podle mě jsou negativním jevem, vzbuzují větší očekávání ze strany společnosti, než si celá situace zaslouhuje. Jsou to velmi často lidi, kteří nemají zkušenost z terénu a hodnotí situaci jen z počítače. V mých očích dělají z války počítačovou hru a chybí jim zkušenost z terénu. Často používají čísla a přejímají fráze ze strany ukrajinské propagandy, která na sociálních sítích jede, což je logické, protože to je nástroj války.

Máme přesně rok od začátku války. O válce na Ukrajině se mluví jako o první válce na Twitteru, ne-li na TikToku. Myslíte si, že se během tohoto roku změnil styl informování? Ať už v novinářské obci, nebo jen u vás?

Na začátku války byli lidi přehnaně opatrní a naježeni na jakoukoliv novou zmínku o Ukrajině. Třeba při publikování zpráv o přesunu těžké techniky, se lidi v komentářích velmi často novinářů ptali, zda je bezpečné tyto informace zveřejňovat. To je podle mě moment, který se nikdy předtím neobjevil. Lidi vlastně žádali cenzuru, protože měli pocit, že by tyhle informace mohli ukrajinské obránce nějakým způsobem ohrozit. V devadesáti procentech případů novináři ví, co a kdy mají zveřejnit. Na Twitteru jsou lidi obecně velmi hákliví, ale pro mě byl šok, že sami volali po tom, aby se nějaká informace či video cenzurovalo. Teď je toho daleko méně, potom co pochopili povahu konfliktu a to, jak se s informacemi pracujeme.

Twitter umožnil podávat informace pomalu z vteřiny na vteřinu a mnoho lidí je čerpalo právě z této sociální sítě, až pak večer ze zpravodajství. Jaký na to máte pohled?

Já si nemyslím, že by si lidi něco přečetli dopoledne pouze na Twitteru a večer to viděli ve zprávách. Přečetli si maximálně několik spekulací z různých účtů, ale ve zprávách se potom dozvěděli informace, které byly ověřené, to znamená, že byly ozdrojované a ocitované. Nejednalo se o lineární přenos zpráv z Twitteru do zpravodajství, spíš naopak. Příkladem může být třeba chersonská protiofenzíva, kdy hlavní fáze proběhla večer souběžně se zprávami a v noci probíhala na Twitteru obrovská debata mezi analytiky. Zobrazovaly se videa, která se později ukázala jako falešná nebo zavádějící. Ta videa ukazovala jednak, že ukrajinští vojáci překračují řeku Dněpr ve velkém počtu a pak, že ruští vojáci byli při ústupu zcela zdecimováni a zanechali za sebou tisíce kusů těžké techniky.

Konkrétně Martin Svárovský o tom psal, jako o etickém ukrajinském vítězství. Spekulace se hojně šířily celý den a některá média na to naskočila. Česká televize večer spekulace utnula tím, že začala citovat oficiální zdroje. Poradce na přímou otázku tehdy nevyvracel tyto varianty, zároveň ani nepotvrzoval. Česká televize se držela toho, že je nepotvrzuje. V následujících dnech se ukázalo, že ukrajinské vítězství sice bylo velké, ale 30 000 elitních ruských vojáků se přes řeku stáhlo, aniž by je Ukrajinci nějakým způsobem zasáhli a způsobili zásadní ztráty. Z ruské strany šlo o klasickou ukázkou perfektně zvládnuté logistiky. Operace trvala několik dlouhých dní a Ukrajina svým způsobem reagovala pozdě. Tady se ukázalo, že některá média prostě čekala, až zprávy budou oficiálně potvrzené, zatímco Twitter a další sociální sítě měly už dopoledne jasno v tom, že Rusové přišli o své elitní oddíly při ústupu přes řeku. Později vyšlo najevo, že to není pravda, možná i šlo o dezinformace ze strany ukrajinské tajné služby. Ukázala se síla médií a žurnalistických účtů, které tyto spekulace nešířily. Někteří lidé hold berou Twitter za zdroj, jako ověřenou žurnalistickou zprávu, což není a nikdy nebude.

Proč jste se rozhodl informovat o válce zrovna na Twitteru?

Já jsem na Twitteru od roku 2014, to znamená, že těch válek, o kterých jsem referoval, už bude docela dost. Twitter je pro mě jednak zdroj informací, a za druhé jakási retenční nádrž informací. Je možné tam dávat rychlé a aktuální informace či také aspekty, které se nevejdou do reportáže, protože nejsou tak podstatné. Twitter vnímám jako doplněk informací pro lidi, kteří to chtějí sledovat vedle té mojí profesionální práce na obrazovce.

Myslíte si, že informování o válce na Twitteru je nyní stejně důležité jako informování o ní ve vašich člancích/reportážích?

Ne. Pro mě, jako pro novináře, je klíčové to hlavní médium, což je v tomto případě Česká televize a pak šíření obrazových reportáží pomocí internetu. Twitter je prostředek pomocí kterého se vyjadřuji k probíhajícím relacím na Ukrajině, a který vnímám jako můj osobní servis jakožto profesionálního grafomana. Na Twitteru vyjadřuji své názory či sdílím další zdroje, které nejsou tak podstatné, ale mohou čtenáři doplnit nějaký kontext.

Berete Twitter jako způsob budování vlastního brandu?

Nijak zvlášť. Já jsem z generace, která je z internetu nadšená a stále ho objevuje. Aktuálně mám na Twitteru okolo 85 000 lidí a vím, že už to nějakou váhu má a že lidi ocení, když tam občas napíšu i něco osobního, protože je to zlidšťující. Není to však pro mě podstatné a nevnímám to a priori jako prostředek k budování brandu, ale jako prostředek k šíření informací lidem, kteří se zajímají o zprávy.

Mezi novináři panují dva názory, jeden říká, že osobní věci na Twitter nepatří a druhý tomu oponuje. Jaký je váš názor? Myslíte si, že je důležité stanovit si hranici mezi množstvím informací z osobního a pracovního života?

Můj profil je směsicí obojího a uživatele Twitteru může zajímat z titulu, že jsem reportérem České televize. To znamená, že jsem součástí nějaké věci, na druhou stranu práci reportéra dělám již dlouho a za tu dobu jsem se určitým způsobem vyprofiloval. Myslím si, že je to win-win situace, Česká televize a jakékoliv jiné médium dávají příležitost svým lidem se zviditelnit a následně ti viditelní lidi zpětně zviditelňují Českou televizi. Co se týče osobních věcí, tak jsem ve skupině lidí, kteří si dávají pozor na své soukromí, ale zbytečně to nepřeháním. Pokud tedy chci sdílet fotku se synem, tak mu začerním obličej, ale již neřeším kočku, která leží v pozadí na skříni, ve které jsou hry. Takový snímek vypovídá, že jsme rodina, která ráda hraje deskové hry. Myslím si, že se dá ten obsah regulovat, a ne vše na tu síť patří, ale je to na každém. Pokud se člověk začne propagovat a postaví se doprostřed dění, tak je to jeho věc a je to součástí jeho image. Já si ale myslím, že to práce novináře

není.

V čem vidíte hlavní výhodu Twitteru?

Je to v tuto chvíli nejrychlejší zdroj informací. Informace se řetězí počtem lidí, což z Twitteru dělá opravdu silné médium, dokonce se odhaduje, že je silnější než Facebook. Neznamená to však, že jsou informace vždy hodnověrné. Šíří se tam spousta lží, propagandy a hoaxů. Pak je na každém, jak se k těm informacím postaví a čemu bude důvěřovat.

V čem naopak nevýhodu?

Největší nevýhodu vidím v tom, že netréovaný člověk se velmi těžko orientuje v tom množství informací a spousta lidí i institucí toho zneužívá. Lživé informace se pak šíří, protože se to řetězí přes lidi, kteří těm informacím věří. V tom si myslím, že je Twitter nesmírně nebezpečný. Dále si myslím, že je nebezpečné, že Twitter není nijak regulovaný. Podle mě by firma, která vyrostla v podstatě v monopol na určitou část komunikace, by měla být regulovaná. Věc druhá je ta, že tu společnost koupil člověk, který zaměňuje šíření hoaxů se svobodou slova, a to není dobře. Následně se pak šíří informace, které se pouze kryjí tím, že je to svoboda slova. V tomto ohledu je to neskutečně nebezpečné, protože je to neregulované a v rukou jednoho člověka, který, dle mého názoru, není normální.

Ráda bych se nyní vrátila k dezinformacím, které se šířily hlavně na začátku války. Informací se šířilo velké množství, a ne všechny byly pravdivé. Jak si informace ověřujete vy? Je to klasický model, kdy informace, které nemám ověřené ze dvou zdrojů, tak nevypouštím ven nebo máte jiný?

Na ověřování informací se nic nemění. Tohle staré pravidlo, kdy se novinářina dělala s papírem a tužkou je v zásadě stále platné, jen k tomu přibyly ty ostatní věci. Může se samozřejmě stát, že máte informaci z hodnověrného zdroje a pak je potřeba ho citovat, pokud tu informaci nemůžete ověřit. Jediné, co se změnilo, je rychlost informací a zmnohonásobil se počet zdrojů, ale práce s informacemi se nemění. Pokud si mladí novináři myslí, že to internet proměnil, tak se pletou. O to víc musí být člověk opatrný, jaké zdroje a informace použije. Tenhle válečný konflikt má dvě strany, jedna strana je agresor a je prolhaná a není možné nikdy věřit těm oficiálním zveřejňovaným zdrojům informací. Na druhé straně stojí ukrajinské zdroje, které si v rámci své bílé propagandy snaží udržet image, a především tak dodávat víru svému vojenskému personálu či veřejnosti. Ukrajina nyní prochází největší zkouškou od druhé světové války a některá zveřejňovaná čísla, jako jsou ruské ztráty, jsou dle odborníků nadnesená. Novinář se v těch informacích musí umět vyznat. A to, že Ukrajina některé informace zkresluje je nesrovnatelné s tím, co dělá Rusko.

Považuji vás za válečného experta, máte nějaký vlastní zdroj či informátora na Ukrajině nebo

věříte tomu co vydává například Reuters?

Reuters i BBC dělají maximum, informace si prověřují, to ale zároveň znamená, že jsou často pomalí. Dodávají k tomu kompilát a svoje vlastní věci. Jsou dobří, ale nejsou mými jedinými zdroji. Jako každý slušný novinář mám na místě své zdroje a jsou ukrajinská média, kterým důvěřuji více a kterým méně. To je ale součástí každého informování o válce.

První týdny války byly hektické. Pomáhali jste si napříč médii a kolegy?

To není novinkou, to se děje vždy a všude. Pomáhají si i média, která jsou za normálních okolností konkurenty. V čase války jsou všichni ohrožení a bylo by špatně kdybychom si vzájemně nepomáhali.

Máte pocit, že běžný uživatelé (uživatel, který se staví do role odborníka nebo pseudonovináře, ale jeho profese to není), kteří na Twitteru o válce také informovali, nějak ohrožují novinářskou profesi? Vidíte je jako hrozbu nejen pro budoucí novináře, ale taky z hlediska jejich síly ovlivnit masu lidí, jenž je sleduje?

Ne, hrozba to není. Když se objevilo rádio, všichni mediím prorokovali konec tisku. Poté se objevila televize a všichni prorokovali konec tisku i rozhlasu. Nakonec se objevil internet a všichni tvrdili, že skončí televize, rádia i noviny, které však nezmizely. Pouze se ty komunikační kanály rozšiřují. Redakce se rozšiřuje, ale práce novináře zůstává stále stejná. Jsou tu nové způsoby šíření informací. Občanští novináři jsou velmi užiteční lidé a mnohdy jsou hodnověrnými zdroji, jako například Tomáš Dvořák, který to dělá velmi dobře. Z lidí jako on vyrostl Bellingcat. Eliot Higgins je Tomáš Dvořák před 10 lety a Bellingcat je dnes někde mezi. Dělá práci nejenom pro novináře, ale také pro státní orgány. Je to vysoce profesionální a ceněná organizace, která dělá něco, co je k dispozici všem a má na to lidi, kteří to umí. Lidi jako Tomáš Dvořák jsou skvělým doplněním a důležitým zdrojem i pro novináře. Nemyslím si, že by ohrožovali naši práci. Já v tomhle vidím jenom pozitivita.

Myslím si, že plno lidí si neuvědomuje, že při všech těch válečných konfliktech tu vždy občanští žurnalisté byli, protože narozdíl od novinářů na tom místě byli.

Určitě, ale nevnímám to jako objevení Ameriky. Svého času byl velký objev i embedding (pozn. red. embedded journalism), který tu ale je již od doby moderní novinářiny. V Krymské válce, v polovině devatenáctého století, byli embedovaní novináři s britskými a francouzskými vojsky. Měli trochu jiná pravidla a propagovali svoji stranu. Poté se objevili během první invaze osvobozování Kuvajtu, při boji proti Iráku v roce 1991 a pak znovu, když už jsem tam byl já, v roce 2003. Je to přesně, jak říkáte. Místní zdroje byly vždy, ať už v podobě novinářů nebo nadšených amatérů. Byli to taxikáři, barmani či pošťáci, kteří byli na místě a byli schopní poskytnout informace. Vše se tehdy řešilo po telefonu. Dneska je internet a ta komunikace je o něco jednodušší. Když jsem začínal dělat války na

Blízkém východě, tak internet neexistoval. Dneska je úplně všude. Je to další zdroj a je třeba s ním umět pracovat. Internet vše zrychluje a zdrojů přibývá, ale práce s těmi lidmi je stále stejná. Nejsou to profesionální novináři a je potřeba to tak brát. Ti lidé poskytují určité svědectví z místa, kde zrovna nikdo jiný není, takže je důležité si ty informace ověřovat.

Vidíte možnou budoucí spolupráci mezi mediálními domy a běžnými uživateli?

To se dělo v syrské občanské válce. Je to 10 let starý koncept. Existoval iReportér, ale nic nenahradí profesionálního novináře, který to dělá na místě a který, když něco neví, tak to přizná a nestřílí informace od boku. Jinak by se totiž mohly šířit falešné informace, protože by tam byl člověk, který párkrát něco dobrého poslal, ale najednou zjistíme, že zas tak nezávislý není.

Obdivujete ještě někoho na Twitteru, kromě Tomáše Dvořáka, který odvádí dobrou práci? Myslím hlavně ve spojitosti s válkou na Ukrajině.

Velmi obdivuji například Eliota Higginse či Christo Grozeva.

A máte naopak nějaký odstrašující příklad? Kdo by se k dění na Ukrajině raději neměl na Twitteru vyjadřovat?

Pokud někdo takový je, tak ho jednoduše nesleduji. Problém všech těch samozvaných odborníků je ten, že si to představují jak Hurvínek válku. Reportáž od našeho skvělého reportéra Andrease Papadopulose, který je na místě a na polním převazišti natočí utrpení chlapa, kterému to zrovna urvalo ruku, tak takhle prosím vypadá opravdová válka. Válka je hnusná, špinavá, krutá, bolí, smrdí, je v ní horko a je v ní zima. Umírají tam lidé a není to o tom, který tank dostřelí dál ani o srovnávání, o tom jsou počítačové hry. Ti lidé, kteří tohle dělají, mi lezou na nervy, a to se týká nadšených amatérů i válečných zpravodajů, kteří to dělají z pohodlí redakcí v Praze.

Jaký je váš názor na Telegram? S válkou na Ukrajině se o něm začalo hovořit mnohem víc.

Ano, protože na mnoha místech v Rusku je Twitter a Facebook zablokovaný. Je to zdroj a je divoký. Je to kanál, kterým teče všechno, jak dobré informace, tak informace, které těmito sítěmi tečou normálně. Je potřeba s tím umět pracovat.

Zaznamenal jste nějakou změnu ve stylu informování na Twitteru, která vás zaujala? Jestli se novináři v něčem změnili, aby se přizpůsobili svému publiku?

Ne, to ne. Ale tím, že je válka tak blízko a ovlivňuje naše životy, tak se z řady kolegyň a kolegů stali, alespoň na čas, váleční zpravodajové. Lidé, kteří tohle dělali do roku 2022, bylo relativně málo, okolo 20, když přičteme kameramany a fotografie, tak bychom byli asi na čísle 30. Teď je těch lidí daleko více, protože tam vyjela řada lidí, která nikdy v žádné válce nebyli a museli se rychle učit úskalím válečné novinářiny. Tak tohle se změnilo. A já si myslím, že to je dobře. Česká televize se rozhodla,

že bude mít na Ukrajině neustále někoho, na začátku tam byly dva týmy, několikrát dokonce tři. To považuji za podstatné. Kéž by bylo jiného důvodu pro posílení zahraničního zpravodajství v českých médiích. Žijeme uprostřed světa a měli bychom o něm něco vědět. I naše komerční konkurence jako je Nova či Prima najednou zjistila, že zahraniční zpravodajství je důležité.

Říkal jste, že se někteří kolegové museli naučit úskalím válečné novinářiny. Co byste doporučil běžným uživatelům, kteří o válce chtějí referovat?

Ať vnímají a priori tu obrovskou lidskou společenskou tragédii. Ať se nenechají zlákat libivými technicistními detaily, které dělo kam dostřelí a podobně. Ano, je to důležité, ale je to ten antiseptický, sterilní pohled. Co je klíčové z mého pohledu a já to doporučuji a neříkám, že to je univerzální, je uvědomění, že ta válka má více narativů. V zásadě jsou dva základní. Jeden je těch lídrů, generálů, političek a politiků, kteří o dění rozhodují. Druhý patří těm, na která ta rozhodnutí dopadají. Oba póly tam musí být. Je tendence dělat jenom ten horní. Není to dobře. Jako mladý jsem to dělával také a je to arogantní a necitlivé. Podstatné jsou oba a na to musíme myslet. Ten dopad, to je ta válka. Utrpení násilně mobilizovaného mladého ruského kluka, je válka úplně stejně, jako antiseptické rozhodování toho zmetka v Kremlu, který za dlouhým bílým stolem o tomhle utrpení pro miliony lidí rozhoduje. Vyváženost, lidský pohled, jak ten král, tak ten pěšák. Obojí tam musí být.

Starší generace bere informace z televize, čte tisk či poslouchá rozhlas, ta moje generace naopak čerpá informace primárně z internetu. Myslíte si, že je v pořádku, že někteří jedinci brali Twitter jako hlavní zdroj informací a informace nikde jinde neověřovali?

To je špatně. Twitter je informační kanál a je pod obrovským tlakem. Vy jako běžný člověk se potřebujete z toho nezbáznit. Společnost tím pádem byla schopna dále fungovat, česká vláda mohla poskytnout neuvěřitelnou podporu Ukrajině a česká společnost mohla pomáhat Ukrajincům. To je klíč. Každý jeden z nás se počítá. Mimo to důvěřujme profesionálním novinářům, že vám udělají ten denní kompilát. Přečtěte si ráno noviny, které reflektují to, co se stalo, a poslechněte si veřejnoprávní rozhlas, který na základě svých profesionálů řekne, co se bude dít. Nakonec se podívejte na Českou televizi, kde máte kompilát toho, co se stalo a co se asi bude dít zítra. To stačí, je tam všechno důležité a je to udělané profesionálními novináři. Ležet v hromadách neroztříděné pošty, kterou píše banda špatných lidí a potom pár docela slušných, je nemožné se vyznat. Nejsme supermani, nemáme žádné super schopnosti, ale novinářina není něco, co může dělat každý. Stejně jako každý nemůže být holič či kuchař. Je potřeba mít určité předpoklady a zkušenosti. Víím, že si řada lidí myslí, že by na to stačili, protože jsou chytřejší než my. A možná jsou chytřejší, vzdělanější a inteligentnější, ale nebudou umět s těmi informacemi pracovat tak, jako s nimi umíme pracovat my.

Myslíte si, že by se měla ve školách zavést povinná mediální gramotnost?

Určitě by mělo. My sami se to učíme. Pro děti už je to přirozené. A nemělo by to být tak, že jim budeme říkat, co je správně, a co ne. Ale je důležité se učit kritickému myšlení. Kritické myšlení je klíčem pro celý život. To by mělo být součástí občanský výchovy nebo základu společenských věd.

Uběhl již rok od začátku války, tvrdilo se, že konflikt nebude trvat dlouho. Ukazuje se však, že tomu tak úplně nebude. Jaký názor na to máte vy, blíží se brzký konec?

Nejsou jasné válečné cíle agresora, ale jsou zcela jasně deklarované válečné cíle obránce, a to vyhnat ruské okupanty z ukrajinských území, včetně Krymu a Donbasu, nebo části Donbasu. Tyto části byly okupované již před začátkem masivní ruské invaze. V tuto chvíli to vypadá, že konflikt bude ještě dlouho pokračovat. Ukrajinci navzdory své neuvěřitelné houževnatosti a schopnosti osvobodit velkou část území, kterou Rusové dobyli, stále ještě nejsou stoprocentně připravení osvobodit ten zbytek.

Proč jste se rozhodl informovat o válce i na Twitteru a nenechal jste to jenom na svých článcích, které publikujete?

Já beru ty sociální sítě, konkrétně Twitter a Facebook, jako součást mé profese. Není to tak, že by se to sdělení omezovalo jenom na ty natáčené nebo psané věci. Mám pocit, že novinář by měl dávat vědět o tom, kde je, na čem pracuje a svým způsobem skrze ty sociální sítě na to poutat. Je tam vždy veliké riziko, abyste na ty sítě nedávali víc, než potom je v samotném materiálu, aby to skutečně byl nějaký teaser upozorňující na věci detailnější, které vyjdou potom v rámci toho média. Ale žijeme v době, která je plná sociálních sítí a myslím si, že to je přirozená součást naší práce.

Takže to, že to dáváte na ty sociální sítě, spíš berete jako možnost oslovení nového publika či nalákání čtenářů na své články?

Abych je na to upozornil. Já samozřejmě nevím, jestli všechno to, co oni zaznamenají a vidí na sociální sítích, je přivede k tomu, aby si ty texty potom přečetli nebo se podívali na reportáže. Rozhodně to je pokus o to lidi upozornit, jednak, že ten novinář je v terénu a za druhé, že stojí za to sledovat jeho materiály na té domovském platformě.

Myslíte si, že informování o válce na Twitteru je stejně důležité jako oni informovat v těch vašich článcích? Že to má nějakou přidanou hodnotu?

Nemyslím si, že jde jedno a druhé oddělit. Rozhodně si také nemyslím, že bychom měli skončit jako twitteroví novináři, kteří považují sdělení na Twitteru za zásadní, a že všechno ostatní by od toho mělo být oddělené. Twitter, Facebook a další platformy jsou součástí naší práce, ale spíše jako upoutání na něco podstatnějšího. Kdyby to zůstalo jenom u těch sociálních sítí, tak by mi to přišla škoda.

A vidíte nějakou velkou výhodu těchto sociálních sítí, třeba nejenom Twitteru? Vidíte v tom nějakou výhodu pro vás jako novináře, kromě budování osobního brandu?

Já mám obecně takovou novinářskou zásadu v tom, že novinář má ctít publikum, ke kterému mluví. A pokud to publikum mluví mimo jiné jazykem sociálních sítí, tak by měl být schopen se ten jazyk naučit, ovládat ho a v možné míře přiblížit tu svoji práci tímto způsobem. Chtěl bych, aby to sloužilo pouze jako upoutání a nějaká možnost vstupu k materiálu, který je komplexnější, ucelenější a najdou ho potom na webové stránce nebo ve vysílání televize a rozhlasu.

Vidíte i nějaké nevýhody sociálních sítí? Že by si třeba novináři mohli svým způsobem vyjadřování nějak ublížit?

Myslím si, že sociální sítě už svojí konstrukcí algoritmu svádějí ke konfliktům. Celý ten systém, který je mimochodem velmi neprůhledný, přirozeně generuje konflikty. Jsem až nemile překvapen, kolik kolegů se do toho nechá vtáhnout a začnou najednou být velmi osobními. Já jsem se vždycky snažil oddělovat tu pracovní a osobní rovinu. Vlastně rezignovat na nějaké osobnější posty a věci, které se týkají mého soukromí nebo soukromí mé rodiny. Spíš skrze svoji osobu prezentovat mou práci a poutat na ní. Bohužel si všímám, že mnoho kolegů ujíždí, pouští se do nekonečných válek, hádek, konfliktů, což je úplně zbytečné. Druhá podstatná věc je, že ta konstrukce sociálních sítí je neprůhledná a je hrozně proměnlivá. Tím, že ty algoritmy dobře neznáme, tak vlastně vůbec nevíme, jak to Facebook nebo Twitter vyhodnotí a co posílá dál, upřednostňuje a co zase upozaduje. Někaké věci sice tušíme, ale ten algoritmus nikdo přesně nezná, a v tom vidím obrovské riziko. Zejména Facebook amplifikuje některé věci, které jsou negativní, amplifikuje konflikt a zároveň není vůbec transparentní ohledně toho, co s těmi informacemi, které získává, dělá. A druhá věc je, že se snaží ze sebe maximálně shodit jakoukoliv odpovědnost za vulgarismy, za věci, které jsou za hranou i za šíření nenávisti a další věci. Nazývá se platformou, ale de facto je to publisher v tom starém dobrém slova smyslu.

Já se ještě vrátím k tomu prvnímu bodu, co jste zmiňoval. Takže souhlasíte s tím, že by novináři měli oddělit tu profesní a osobní linku? Brát na vědomí, že jsou prostě jednou novináři, takže by se i na sociálních sítích měli vyjadřovat objektivně, nezaujatě a neměli by do toho míchat osobní věci?

Každý jsme jiný a každý k tomu asi přistupujeme jinak. Já jsem to vždycky primárně bral jako ztrátu času. Ty sítě jsou nastavené tak, že neustále usilují o vaši pozornost všemi možnými způsoby, a když si potom uvědomíte, že někteří kolegové na tomu tráví více času než na samotné práci, tak je to alarmující. Myslím si, že by dospělý a zdravý člověk měl umět oddělovat tu pracovní a osobní rovinu. Být kreativní na sítích je dobře, ale dávat jim větší důležitost a více času, než je nezbytně nutné, mi přijde kontraproduktivní.

Jakým způsobem jste se dostával k informacím z Ukrajiny? Měl jste vlastní zdroj přímo tam, nebo jste se spoléhal například na Reuters či jiná osvědčená média? Komu jste v tu chvíli věřil nejvíce?

Vždy, když jsem vyjížděl do terénu, jsem se snažil si ten prostor předem dobře zmapovat a zároveň mít pro něj základní výbavu. To znamená mluvit tím jazykem a mít tam nějaké kontakty. Vyjížděl jsem většinou do postsovětského prostoru, ve kterém jsem pracoval předtím jako humanitární pracovník a znal tam spousty kolegů. Díky tomu jsem měl sice předem nějaké informace, ale myslím si, že práci novináře není jenom sbírat nějaký materiál na místě, to je až třešnička na dortu, ale pracovat na tom ještě předtím, aby ten materiál byl co nejlepší, a co nejplastičtější. To obnáší opravdu to, že než vyjedete do té oblasti, tak si voláte s kolegy. Snažíte se jim psát po messengeru, emailu,

kdekoliv zjišťovat a propojovat se. A když pak do terénu vyjždíte natáčet reportáž, tak se snažíte být neustále kontaktní, mluvit s řidiči, taxikáři, náhodnými lidmi, kteří s vámi cestují vlakem nebo autem. Prostě hlavně mluvit s lidmi, kdekoliv je potkáte, protože to vám dává korektiv toho, co sice třeba vidíte někde na webu, ale ve skutečnosti to může být úplně jinak. Moje skvělá kolegyně Petra Procházková to vždycky popisovala tak, že člověk by měl být jak houba, která nasává co nejvíce všechny ty vjemy okolo, aby potom tu realitu dokázal, co nejlépe popsat.

Na začátku války to bylo vše poměrně hektické. Pomáhali jste si třeba i s jinými konkurenčními médii?

Určitě. Zejména ve válečném konfliktu vznikají různé novinářské skupiny. Komunikace v ní je nesmírně důležitá hlavně kvůli bezpečnosti a informacím o tom, co kde funguje, nefunguje, a na co si dát pozor. Na začátku té horké ukrajinské války, tedy od února 2022, fungovala WhatsAppová skupina, do které se lidi postupně přidávali, pokud vyjžděli na Ukrajinu. Sdělovali si tam, kde je možné nejrychleji přejet Polsko, ukrajinskou hranici nebo Slovensko-ukrajinskou, případně Maďarsko-ukrajinskou hranici. Také kam se dá ještě dojet, kde se dá ještě ubytovat, kde už to nefunguje, zda se dá ještě vyjet do Kyjeva, kterým směrem je to bezpečné, kde už je to zavřené, kde naopak došlo k nějakým incidentům a tomu místu je lepší se vyhnout, a kdo je případně kontaktní osoba. Všechny tyto informace jsou nesmírně cenné a kdykoliv je možné spolupracovat s kolegy, tak je to jediné dobře.

S informacemi souvisí také dezinformace, kterých bylo na začátku války hodně. Není to jenom o válce na Ukrajině, ale máte nějaký zaručený postup nebo třeba osobní či externí pravidla, podle kterých se při ověřování řídíte?

Podle mě neexistuje žádný univerzální postup, protože kontext přijetí té informace je pokaždé trochu jiný. Žijeme v době, která je úplně přehlcená informacemi. Za prvé máme informace takzvaně editované, to znamená, že už prošly nějakým sítím. Jsou to informace, které nabízejí tradiční média s vlastními editoriaálními postupy. Když se koukám na Českou televizi, poslouchám Český rozhlas nebo si čtu v Hospodářských novinách a na Seznam zprávách, tak vím, že jsou zatím editoři, kteří by určitě nepustili nějakou úplně prvoplánovou falešnou zprávu. Za druhé, pokud se dívám na sociální sítě nebo obecně na internet, tak si musím být plně vědom, že se jedná o nefiltrované informace, které neprošly žádným editorským sítím. To že se něco tváří poměrně věrohodně, může být ve skutečnosti past a snaha dezinformovat. Tam jsem samozřejmě daleko ostražitější. Ostražitost obecně, stejně jako kritické myšlení a neustálá snaha hledat více zdrojů, patří k výbavě dospělého člověka. Myslím si, že sociální sítě mají obrovskou chytlavost díky tomu, že co je tam napsáno, tak se vždy tváří hrozně věrohodně a lidé na to většinou skočí strašně rychle. Kdokoliv z médií ví, že právě tyto nejchytlavější zprávy jsou zpravidla nějak posunuté, a proto je potřeba být zdrženlivý. Rozdělení informací na ty dva základní proudy je důležité, ale i v tom relativním proudu filtrované

a editované. Je potřeba vždy hledat potvrzení v dalších věrohodných zdrojích. Spousty lidí čte Novinky a má pocit, že jim může věřit, ale i tam často vyskočí věci vytržené z kontextu. V tomhle směru je potřeba ostražitost obecně.

Nejenom informace, ale vlastně i fotky a videa prochází fotomontáží. Díky virtuální realitě si můžeme vytvořit fotku, která sice vůbec není reálná, ale my to jen těžko poznáme. Jak vlastně pracujete s touto problematikou? Ověřujete si cizí fotografie, zda nejde o fotomontáže?

Opět si myslím, že tam platí to pravidlo filtrovaného a nefiltrovaného obsahu. Pokud bych něco viděl na webu Aktuálně nebo České televize, tak si řeknu, že to video působí věrohodně a pravděpodobně věrohodné bude. Budu samozřejmě hledat další podobné zdroje, ale pokud něco uvidím na Facebooku nebo na Twitteru, tak si dám daleko větší pozor. Tam se může skutečně objevit nějaká fotomontáž, úprava, cokoliv. Na sociálních sítích lítá dneska strašně moc věcí, takže určitě hledám prvotně zdroj. Snažím se hledat potvrzení někde, kde bych měl sám za sebe pocit, že to je relevantní.

Když vezmu v potaz ještě jinou sociální síť, a to Telegram, který se hodně rozšířil právě s válkou na Ukrajině. Ukrajinská vláda si tam spustila vlastní kanál, kde se člověk přidal a jenom sledoval ty zprávy, které přidávala. Brali jste i tuhle síť, jako důvěryhodný zdroj, nebo ne?

Já bych byl s tímhle velmi opatrný. Pracoval jsem čtyři roky v Rusku jako novinář, pobýval jsem tam poměrně dlouho a pracoval jsem dlouho i na Ukrajině, takže vím, že ten postsovětský prostor nemá vůbec z hlediska novinářiny nastavené základní principy ověřování informací. Ta míra sdílení dezinformací, posunutých informací v případě konfliktů, neštěstí výbuchu, počtu obětí je na těch webech, které se tváří relativně věrohodně, veliká. Telegram je primárně sociální síť, která se používá právě v postsovětském prostoru. Byl bych opatrnější z toho hlediska, že míra přelivu mezi reálnou realitou a nějakou posunutou skutečností je veliká a ti lidé velmi často sdílejí věci, které vůbec neověřují a které se později ukážou jako falešné. Telegram bych bral jako jednu ze sociálních sítí, kde ty informace je opravdu potřeba ověřovat.

Mate pocit, že běžní uživatelé (uživatel, který se staví do role odborníka nebo pseudonovináře, ale jeho profese to není), kteří na Twitteru o válce také informovali, nějak ohrožují novinářskou profesi? Vidíte je jako hrozbu nejen pro budoucí novináře, ale taky z hlediska jejich síly ovlivnit masu lidí, jenž je sleduje?

Ohrožováním bych to nenazval. Jednak jim to člověk nebere a nechce či nemůže zakázat, na druhou stranu je dobře, že těch informačních zdrojů je více. Tihle lidé velmi často nemají, alespoň většina z nich, základy postupů editořiální práce. Mohou vypustit informace, které nejsou schopni prověřit a velmi často je vykládají komentativně nebo z nich vybírají pouze některé části, které by normálně editor nepustil dál. To, že to ti lidé dělají je jedna věc, ale druhá věc je, že jejich příspěvky čím dál

více příjemců vnímá jako totožné s publikacemi seriózních médií, které se na tom nadřely a musí si ty informace ověřovat. My riskujeme svoji reputaci a své jméno. Když to potom pustí ven nějaký bloger, člověk aktivní na Twitteru a Facebooku a tvrdí, že to je zaručená věc a později se ukáže, že to byla informace pokřivená jeho pohledem, nebo z ní vytáhl jenom určitou část, tak to sice poškodí jeho reputaci, ale zároveň ne natolik, aby to lidi nesměšovali. To mi přijde velmi nebezpečné. Podstata kvalitních a důvěryhodných médií je, že posílají ven ověřené a tím pádem důvěryhodné informace. Lidi mají tendenci směšovat internetové zdroje všeho druhu s tradičními médii, a to je potom samozřejmě pro novinářinu jako celek nebezpečné. Jako novináři musíme být schopni vysvětlit, proč není možné věřit postu na Facebooku nebo tweetu na Twitteru nějakého blogera, stejně jako článku na webu Českého rozhlasu a České televize.

Myslíte si tedy, že by se novináři měli více angažovat a přijít s nějakou osvětou, že, co si lidé přečtou na Twitteru, neznamená, že je stoprocentní pravda? Že krom sociálních sítí, by si měli umět informace vyhledat i na jiných důvěryhodných platformách?

Určitě. Pokud novináři nebudou schopni vysvětlit základy své profese a čím se odlišují od celé blogosféry a toho všeho, tak jako profese můžou zahynout. Novinářům by obecně prospělo, kdyby méně času trávili na sociálních sítích a více vysvětlovali právě svoji práci. Někteří kolegové to mají naopak a je to velká škoda. K osvětě se nějaké věci už dějí, třeba týdny Mediálního vzdělání, které pořádá Jeden svět na školách a bere novináře mezi studenty. Nebo další iniciativy, které berou novináře mezi starší i mladší publikum a snaží se vysvětlovat fenomén dezinformací a fungování kritického myšlení na sociálních sítích a internetu. Hlavně pro seniory je to obrovské téma, protože vletěli do světa, který vůbec neznají, nemají ty základní návyky a potom se těžce orientují v tom, co je pravda nebo ověřitelná skutečnost, které se dá věřit, a co naopak se jimi snaží manipulovat. Novináři by především měli poctivě dělat svoji práci a pak až být schopni ji vysvětlit, prezentovat a odlišit od té změti na internetu.

Myslíte si, že by se měl do škol zavést předmět o mediální gramotnosti? Mnoho lidí, ať už třeba z chudších poměrů, žije ve své bublině a kritické myšlení postrádají. Jestli by měl být alespoň jeden předmět, kde by si sami studenti mohli vyzkoušet, jestli poznají nebo nepoznají dezinformace, jak s nimi pracovat a z jakých internetových zdrojů čerpat?

Určitě souhlasím. Myslím si, že by to mělo patřit do základů společenských věd, kde by studenty informovali o základech kritického myšlení, ať už se to týká finanční gramotnosti nebo právě gramotnosti na sociálních sítích, internetu a vyhledávání informací. Tohle všechno jsou věci, které čím dál víc zjišťujeme, že jako společnost potřebujeme. Kdokoliv má účet na Twitteru a na Facebooku, tak je v přeneseném slova smyslu de facto novinář. Je editorem a měl by se cítit zodpovědný za obsah, který posílá dál a sdílí na svém účtu. Jedná se o publikování nějakého materiálu, dávání pomyslného razítka na to, že se jedná o něco důvěryhodného. Mnoho lidí si tohle vůbec nepřipouští,

a to je škoda, protože i tohle je součástí kritického myšlení.

Poradil byste běžným uživatelům nějaká pravidla, kterými by se mohli řídit, aby v informování byli věrohodní a úspěšní?

To nevím úplně, jestli to takhle univerzálně existuje. Kdokoliv, kdo na těch sítích něco sdílí, je de facto editorem, a proto by si měl projet úplné základy toho, jak novináři ověřují informace. Měli by se držet pravidla dvou zdrojů a brát na vědomí, že když něco někde vidí, nebo jim to někdo jiný popsal, tak to neznamená, že ten jejich úhel pohledu je jediný, který tu realitu je schopný popsat. Je to otázka toho, že se snažíte zjistit co nejvíce informací a zároveň být vůči té realitě pokorný. První dojem ještě nemusí znamenat, že to tak ve skutečnosti je. A každý novinář i člověk, který předává nějakou informaci dál, ať už v rámci soukromého média, by měl být obezřetný. Méně, je často více. A dvakrát věc ověřit je vždycky lepší než vypálit něco, co se později ukáže jako nevěrohodné.

Zaznamenal jste na Twitteru nějaké běžného uživatele, který vás svým stylem vypravování, myslím teď v dobrém slova smyslu, zaujal? Někdo, kdo to podle vás dělá dobře?

Třeba Johana Bázlerová se svým účtem Jsem v obraze. Ta mě hrozně baví. Ona mluví jiným jazykem a strukturou těch informací je pro mladší věkovou skupinu daleko srozumitelnější než dlouhé články v tradičních médiích. Určitě máme jako novináři velké mezery ve způsobu vyprávění a předávání informací této věkové skupině. Ať už třeba to předávání informací do krátkých slajdů, které si lidé projedou. Stejně tak jako TikTok je fenomén a vůbec ty kratší videa, která jsou i na Facebooku a dalších platformách. To jsou prostě všechno důležité věci, které je dobré se učit, ale není možné v nich zapomínat na tu podstatu, že tam musí být ověřitelné a kvalitní informace, na kterých to celé stojí.

To s vámi souhlasím. A je někdo, kdo vám přišel na sociálních sítích jako odstrašující příklad?

Nerad bych úplně jmenoval, konkrétně nepřilíval do ohně, ale prostě mě udivují a zaskakují kolegové, kteří jsou schopni vést nekonečné twitterové války, nadávat si s dalšími a hádat se tam o věci, které stejně nikdy nikoho nepřesvědčí. Nechápu, že se nevěnují něčemu smysluplnějšímu. Stejně jako jsem zaskakován třeba tím že, někteří kolegové sdílejí osobní věci s naivitou toho, že to něco dobrého znamená. Většinou to je jen ztráta soukromí a vlastně věc, která je spíš kontraproduktivní.

Máme rok od války. Mě by zajímalo, jestli se za tu dobu něco změnilo ve stylu informování o válce? Něco, co vás zaujalo, ať už přístup lidí nebo i v novinářské profesi nastal nějaký posun?

Informování o válce, anebo té podstaty toho, je zákonitost každé války a každého konfliktu, prostě ta, že na začátku máte obrovskou pozornost, ale ta logicky z lidské přirozenosti začne opadávat. Takže to, co bylo takzvaně atraktivní, nebo to, čemu lidi věnovali masovou pozornost na začátku, se

postupně vytrácí. Vy se jako novinář snažíte zachytit co nejvíce lidských příběhů, které nějak ilustrují to, že se válka mění a posouvá někam dál. Dneska, po roce války, je přinést něco, co by lidi přitáhlo stejně jako před rokem strašně těžké. Je to logické, všichni jsme válkou a jejími dopady přesyceni, takže to není ani úplně překvapující. Co mě ale potěšilo, jak velkou pozornost tomu česká společnost jako celek věnuje. To je prostě mimořádné. Odrazilo se to mimo jiné i v tom, jak štedří byli Češi v humanitárních sbírkách a v poskytování konkrétní pomoci ukrajinským uprchlíkům. A co mě těší jako novináře, že lidi během války docenili kvalitní média. Začali vyhledávat zdroje, které jsou kvalitní, tím myslím nejenom veřejnoprávní, ale že vyselektovali média, o které se mohou opřít a zaslouží si pozornost, protože přináší původní informace a zároveň kvalitně zpracované. Bylo to vidět na všech frontách, že v ratingu důvěryhodnosti šla nahoru ta média, která přinášela kvalitní a ověřené informace.

Mám jednu osobní otázku, jak dlouho si myslíte, že ještě bude válka trvat?

Já jsem hodně opatrný v těch predikcích. Úplně na začátku jsem podobně jako řada dalších lidí říkal, že je nelogické, aby se do takové operace Putin pustil, protože to prostě nedává smysl ani z jeho úzce vymezených zájmů. Pak jsem pochopil, že už opravdu čelíme realitě, která je úplně posunutá mimo nějakou logiku. Takže strašně těžko se mi předvídá. Myslím si, že naděje na to, že ten konflikt skončí nějak brzo je iluzorní. Bude mít asi různé fáze. Možná ta horká fáze se posune do něčeho, co se zmrazí, nebo se posune. Ale představa, že do pár měsíců buď Ukrajinci vyhrají, nebo se naopak stane něco zásadně jiného je méně pravděpodobná než to, že to zůstane u přetahované v podobě ostřelování z jedné a druhé strany. Je daleko pravděpodobnější, že se ten konflikt roztáhne na několik let.

Proč jste se rozhodl informovat o válce zrovna na Twitteru, a nestačilo vám publikovat články pouze v médiu, kde pracujete? Jaký byl ten hlavní podnět?

Mou prací je primárně psát články, reportáže, analýzy týkající se dění na Ukrajině a ruské agrese. Většina mé práce se objevila v tištěném Respektu, anebo na webu Respektu. Pak jsem se rozhodl na to upozorňovat na sociálních sítích jako Twitter, Facebook a Instagram. Na Twitteru mě sleduje nejvíc lidí, asi přes 44 000, takže tam je největší šance, že si ty články někdo přečte, koupí nebo předplatí. Zároveň to dává možnost udržování komunikace se čtenáři primárně na toto téma. Na sociálních sítích jsem tedy poměrně aktivní a považuji to za součást novinářské práce. Mou hlavní činností je články psát, nechci celou novinářinu přesouvat na Twitter.

Takže Twitter berete spíš k upoutání pozornosti čtenářů, kteří vás pravidelně nečtou, ale chtěl byste je nalákat na svůj plnohodnotný článek, anebo oslovili i novou skupinu lidí?

Asi všechno dohromady. Když jsem před dvaceti lety začínal s novinářinou, tak neexistovala žádná sociální síť ani interakce mimo ni. U nás v redakci jsme měli pravidelné služby na telefonu, kam nám mohli čtenáři volat. Byli jsme denně k dispozici dvě nebo tři hodiny a oni nám volali své připomínky. Ta práce se dramaticky proměnila v mnoha směrech, takže si myslím, že dneska je tak trochu nezbytné být na sociálních sítích. Pro část lidí, když nejste na sociálních sítích, tak v podstatě neexistujete. Oni by se třeba vůbec nedozvěděli, že jsme s Respektem na Ukrajině, že o tom píšeme články, jak jsou detailní, ani to, jak se na ně dlouho připravujeme. Pro mě to je způsob, jak přitáhnout pozornost k našim článkům a zároveň být do určité míry k dispozici čtenářům.

Na Twitteru jsou dvě skupiny novinářů, jedni, co ho používají pouze k nalákání na svou práci a pak ti, co hojně sdílejí věci z osobního života. Měl by podle vás zůstat na Twitteru novinář objektivní, nebo je zde prostor na soukromé věci?

Záleží, co pro vás znamená objektivní. Já si myslím, že Rusko se chová dlouhodobě zločinně a agresivně. Ruská agrese na Ukrajině je černobílá válka, kde je pro mě jasné, co je zlo a co dobro. Viděl jsem to na vlastní oči a vím, o čem mluvím. Nepotřebuji být na sociálních sítích objektivní za každou cenu. Mnohem důležitější je, co napíšu, upozorňování na výsledek mé nebo cizí práce než zaplavovat veřejný prostor dalším názorem. Dřív jsem se vyjadřoval často, ale zpětně si říkám, jak moc to bylo nutné.

Kdybyste měl jmenovat jednu výhodu Twitteru?

Všechny, co jsem teď zmínil.

A nevýhodu?

Žere vám to čas a zasahuje do osobního života, v mém případě. Někdy tam strávíte zbytečně moc času sledováním něčeho, co ve skutečnosti není tak důležité, jako kdybyste se místo toho věnovala dětem, přečetla si knížku nebo šla dělat cokoliv jiného.

Jakým způsobem jste získával informace ohledně situace na Ukrajině? Máte tam vlastního informátora nebo jste se spoléhal na velké tiskový agentury jako Reuters?

Dost tam jezdím. Minulý rok jsem byl na Ukrajině šestkrát, takže jsem tam dohromady strávil třeba pět týdnů. Většinu věcí jsem psal na základě toho, co jsem sám viděl nebo slyšel, když jsme s někým mluvil. Byly to moje informace a materiály na základě mého novinářského svědectví z toho místa. Když píšu články a analýzy ohledně vývoje bojů, snažím se kromě klasické rešerše ještě mluvit s lidmi, kteří mají odbornou expertizu, odbornost či znalost.

S válkou na Ukrajině souvisí také dezinformace. Myslíte si, že museli být novináři mnohem opatrnější, zejména pak na Twitteru, nebo byla situace stejná jako před válkou?

Co se týče samotné Ukrajiny, mám pocit, že ty dezinformace chodí ve vlnách. Ten konflikt trvá mnohem déle než rok, osobně považuji za začátek rok 2014. Ještě několik let před tím byla Ukrajina v západních médiích líčená jako rozvrácený, nefungující, zkorumpovaný a neschopný stát, což bylo výsledkem ruské dezinformační kampaně. Do západních médií se dostávaly zprávy o Ukrajině s cílem vylicit ji jako totálně neschopnou zemi, které nemá cenu pomáhat. Zmiňuji minulost, protože ty vlny dezinformací kolem Ukrajiny na začátku minulého roku nepovažuji za něco nového. Je to tady dlouho, někdy je to intenzivnější, někdy zase míň a samozřejmě to má občas reálný základ. Mám pocit, že teď je další taková vlna, kdy se v západních médiích objevují informace o úplně vysílené ukrajinské armádě, které už nebudeme pomáhat. Zejména v Americe se drolí podpora Ukrajiny, a těch informací je fakt hodně. Zprávy, které se v novinách objevují mají reálný základ, pak je tam kupa věcí, které na to jsou navěšené a vzbuzují celkový pocit, že už to vlastně nemá úplně cenu. To prostě neodpovídá realitě. Například předminulý týden se objevila zpráva o tom, že za výbuchem plynovodu v Baltském moři stojí Ukrajinci. Tahle zpráva se objevila, teď nevím přesně, v jakém média, ale byla dost nekonkrétní. Tak je otázkou, kdo je zdrojem a jestli to tak je, co o tom víme? A když se to dostane v téhle nekonkrétní podobě na veřejnost, tak to zároveň formuje veřejné mínění. Neříkám, že jsou tyhle informace automaticky podstrčené Rusy, ty zdroje informací můžou mít různé zájmy, ale je zajímavé nad tím přemýšlet.

Takže se neví přesný důvod, proč to chodí ve vlnách?

Vysvětlení je asi vždy trochu jiné, ale cíl mi přijde pořád stejný. Na Tchaj-wanu se taky objevuje velké množství dezinformací z Číny. Hlavním cílem je Tchaj-wancům vnutit pocit, že nemá cenu se bránit, kdyby se něco stalo a že se mají přimknout k Číně, protože ona je jejich matka, která je ochrání a s ní to bude nejlepší. A na Ukrajině mi to přijde podobné. Cíl je podobný, zároveň mohou mít

západní politici nebo lidi v systému pocit, že by ta válka mohla už ukončit. Takže se pak mohou objevovat zprávy, který mají pohnout veřejným míněním a přes něj vytvořit tlak na politiky, aby Ukrajině přestali pomáhat.

Na Twitteru se k válce můžeme vyjadřovat všichni a díky algoritmům většinou sledujeme svoji vlastní sociální bublinu, takže se ve finále dostaneme k informacím, ke kterým se dostat chceme. Nemůže v tom kvantu informací normální člověk přehlédnout dezinformaci? Mnoho lidí si informace už dál neověřuje a věří tomu, co si přečte. Vnímáte sociální sítě, jako hrozbu tradiční žurnalistiku?

Twitter je možná nejmenší problém ze všech těch sociálních sítích, o kterých jsme se bavili. Na Facebooku, Instagramu a TikToku se objevuje daleko větší množství dezinformací. Dnešní doba je zajímavá v mnoha směrech, ale i tím, jakým způsobem se mění nálady a pocity lidí při konzumaci informací. Podle dat jsou lidi čím dál tím méně ochotni si za informace platit. Zároveň mají pocit, že nepotřebují kvalitnější informace, než kterým se jim dostává. Když na Seznamu někdo vytvoří srandovní video, kde imituje prezidenta při hledání štěnic na Hradě, tak to vzbudí větší rezonance a zásah, než náš článek či reportáž z Ukrajiny. Pokud chtějí novináři v dnešní době dělat solidní žurnalistiku, musí si daleko více lámat hlavu nad tím, jak ty věci psát, upozorňovat na ně a jak ve finále přesvědčit čtenáře, aby měli pocit, že je pro ně tento obsah relevantní a důležitý. Těch lidí ubývá a bez nich zároveň takovou novinářinu dlouhodobě dělat nejde. Čelíme velké a obtížné výzvě v tom, jak dobře zaujmout čtenáře.

Zaujmout mou nebo ještě mladší generaci je čím dál tím těžší. Lidi nechtějí číst, a právě díky tomu je velmi populární TikTok a jeho pár sekundová videa. Má se takhle seriózní médium snížit k nahrávání krátkých videí, aby zaujmo i mladší publikum?

Nic proti TikToku, ale jde o to, jak to děláte. Já doufám, že Respekt taky bude časem na TikToku, ale teď jde o to, jestli to budete dělat trapně, blbě, hloupě, anebo vtipně a inteligentně. Pokud to dokáže někoho navést k tomu, aby si Respekt koupil, tak proč ne, nic proti tomu nemám. Jde spíš o tu formu prezentování a ta mi často přijde nablblá. Na druhou stranu se najdou účty, které mě formou prezentování aktualit pozitivně překvapily, např. Jsem v obraze. Johana Bázlerová to nepochybně dělá dobře a ty informace dokáže dostat k mladým lidem, kteří by se k nim za normálních okolností třeba ani nedostali. A všeobecně je strašně těžké zaujmout publikum. Teď mě neberte úplně za slovo, ale pokud se nemýlím, tak nejčtenější článek na Aktuálně byl s titulkem "Kolik otvorů má žena tam dole?". Úplně absurdní a pro mě hnus, ale přitáhlo jim to nekonečné množství čtenářů. A vedle tohohle se snažte dělat solidní žurnalistiku. Není to stížnost, spíš zamyšlení nad tím, jakým stylem příběhy z Ukrajiny vyprávět a jak na ně na sociálních sítích upozornit, protože po roce války už mají lidi pocit, že viděli a slyšeli všechno.

Máte pocit, že běžní uživatelé, kteří na Twitteru o válce také informovali, nějak ohrožují novinářskou profesi? Vidíte je jako hrozbu nejen pro budoucí novináře, ale taky z hlediska jejich síly ovlivnit masu lidí, jenž je sleduje?

Asi bych to nenazýval tak, že mě ohrožují, ale samozřejmě na sebe mohou strhnout větší pozornost. Zároveň platí, že někteří se tomu věnují poctivě a mají o té situaci celkem dost načteno. Dříve se tématu na Ukrajině hodně věnoval, teď už méně, Martin Svárovský. Jeho analýzy mi přišli kompetentní, protože si k tomu něco načetl a zároveň měl vlastní informace. Podařilo se mu vzbudit pozornost lidí a média si ho zvala do relací na komentování témat.

Mohla by podle vás do budoucna fungovat kooperace s úspěšnějšími uživateli Twitteru, kteří se novinářinou neživí?

Vzájemná spolupráce mezi Respektem a běžným uživatelem proběhla s Johanou Bázlerovou. Byli jsme s ní na Ukrajině, kde upozorňovala na naši práci a my zas na její. Takže spolupráce vidím pozitivně a podle mě to bude do budoucna nezbytné. V amerických médiích mají běžně zaměstnance na správu TikToku či Twitteru. Ale na zaměstnání tady těch lidí potřebujete peníze, které v médiích často chybí.

Mimo uživatele, kteří to dělají dobře máme také účty, které se snaží dezinformovat a vzbuzovat v lidech paniku. Měl by se podle vás novináři snažit o nějakou osvětu?

Novináři to už dělají, i o tom mluví. Máte různé platformy, kde se vyvracejí dezinformace. Například Český rozhlas měl nebo stále má pravidelnou rubriku, kde vyvracel dezinformace ze sociálních sítí. Velkou část mé práce zabírají veřejné debaty, ale na ně taky nepřijdou všichni. A už vůbec ne lidi s jiným názorem nebo dezinformátoři, kteří nejsou ochotni debatovat. Změna může zároveň nastat už ve školství. Byl bych daleko víc rád, kdyby se moje děti učily základy ústavy, fungování státu, kritickou debatu, ale i to, jak poznat dezinformace. Záleží také na ochotě jednotlivých učitelů se s nimi o tom bavit.

Je nějaká změna ve stylu informování o válce na sociálních sítích, která vás překvapila či zaskočila?

Víc vláken nabitých informacemi o válce. Nic dalšího mě nenapadá. Zároveň jsem rád, že hodně českých novinářů a novinářek na Ukrajinu jezdí. Přibližně 20 novinářů z různých českých médií se tam pravidelně točí. Těší mě, že je tomu v médiích pořád věnovaná pozornost, i přesto, že zájem o to v publiku postupně upadá. Hlad po nejnovějších informacích trval pouze několik týdnů, pak to lidi přestalo zajímat. Když jsem udělal rozhovor s paní Zelenskou, kde jsme se bavili o osobních věcech a proč s manželem neutekli z Ukrajiny, tak jsem si myslel, že to lidi zaujme. Dali jsme její fotku na titulní obálku, i tak se to na prodeji absolutně neukázalo.

Proč jste se rozhodl informovat o válce zrovna na twitteru? Jaký byl ten hlavní podnět?

Sociální sítě jsou dneska nezbytnou součástí. Všechny média se tam prezentují a podle mě by měli i sami novináři. Je spíš otázka míry, jak moc často tam přispívat.

Myslíte si, že informování o válce na Twitteru je nyní stejně důležité jako informování o ní ve vašich člancích?

Myslím, že ne, protože se podle mě Twitter trochu přeceňuje. V Česku těch uživatelů není tolik, i přesto někdo propadá přesvědčení, že když dá něco na Twitter, tak to ví celá republika, což je nesmysl.

V čem teda vidíte z pohledu novináře výhody této sociální sítě?

Oslovím lidi, kteří by jinak na moje články nepřišli nebo přicházejí, ale pouze na některé. Existuje určitá skupina lidí, asi ne moc početná, která se k informacím dostává pouze skrze sociální sítě. Když je svým článkem zaujmete tam, je větší šance, že je dostanete na hlavní médium.

A nevýhodu? Jak pro novináře, tak pro běžné uživatele?

Když to srovnám s érou před rozvojem sociálních sítí, cca 15 let dozadu, tak určitě sociální sítě připravily média o část čtenářů. V neposlední řadě je taky připravily o část příjmů, což je případ hlavně Facebooku. Jako uživatel si tam vyhledávám informace minimálně. Samozřejmě tam sleduji nějaké účty, ale jsou to lidi, které sleduji kvůli jejich názorům nebo kteří tam dávají souvislosti.

Měli by podle vás novináři vystupovat na sítích jako reprezentanti daného média nebo čistě za sebe a sdílet třeba i osobní věci? Patří to tam, nebo ne?

Podle mě tam může novinář fungovat, jak chce. Neměl by se akorát chovat vulgárně, útočit na lidi nebo se nechat strhnout k vulgární diskusi třeba s anonymem. Ale pokud pracuje v médiu, které nemá problém s tím, aby na svém účtu prezentoval svůj názor, tak v tom žádný problém nevidím. Jiná je situace u veřejnoprávních médií. Novinář takového média je placený z veřejných prostředků, takže jeho názory by měli být korigované.

Máte v Aktuálně.cz předepsané doporučení, jak se chovat na sociálních sítích?

Pokud vím, tak to není nijak oficiálně stanovené. Měli jsem akorát problém s jedním redaktorem, který na svém účtu sdílel hodně osobní věci a na své chování byl následně upozorněn.

Jakým způsobem jste získával informace ohledně války na Ukrajině? Máte vlastní zdroj přímo tam nebo jste se spoléhal na tradiční média?

Čerpal jsem hlavně z ukrajinských webů. Umím rusky a trochu i ukrajinsky, což považuji za jednu z výhod. Samozřejmě je obtížné psát něco, co říkají Ukrajinci, ale občas to dát musíte. Typickým příkladem je sestřelení křižníku Moskva. Vypadalo velmi pravděpodobně, že se to stalo, ale nebylo to potvrzené. Takže jsme zprávu vydali se slovy: "Ukrajinci tvrdí, že sestřelili křižník Moskva, ale zatím to není oficiálně potvrzeno". Pokud jsem si téměř jistý, že k něčemu došlo, ale nemám to oficiálně potvrzené, tak je třeba s takovou informací nakládat opatrně. A k těm zdrojům. Každý novinář má vlastní zdroje, kterým věří, pro mě to je agentura Reuters, která by nepustila ven něco, co nebylo potvrzené. Velmi slušný zdroj je také americký The Wall Street Journal a v zásadě i BBC.

S válkou na Ukrajině jsou ve velké míře spojené i dezinformace. Jak si informace ověřujete vy?

Každou informaci se snažím ještě potvrdit z jiného ověřeného zdroje. Ale je to i o citu, když někde vidím zprávu, která vypadá hodně nepravděpodobně, nechám ji být a počkám, jak se situace vyvine. Například na podzim během ukrajinské protiofenzívy se Ukrajincům podařilo dobýt oblast pod Charkovem. Hned na to se začaly šířit zprávy, že jdou Ukrajinci dál a nachází se před doněckým letištěm. Šířily to účty jako War Monitor nebo Kyjev Independent, kteří občas pravdu mají, ale někdy dost přehání. Bylo mi hned jasné, že je taková situace nepravděpodobná, protože to letiště bylo zaminované a jednalo se o ruskou pevnost. Takže jsem tuhle zprávu v podstatě ignoroval a záhy se pravda ukázala.

Stalo se vám někdy, že jste informaci špatně ověřili a vypustili ven něco, co nebyla úplně pravda?

Párkrát se nám stalo, že jsme v titulku trošku ujeli a zveřejnili nějakou informaci předčasně. Snažíme se těmhle chybám vyvarovat a mezi kolegy si navzájem pomáháme. Takže pokud u někoho vidím informaci, která se mi nezdá, tak se dotyčného radši ještě zeptám, zda to pořádně ověřil a nebude třeba lepší tu větu dočasně smazat. Máme jedno nepsané pravidlo, že se v zásadě vyhýbáme používání a citování Daily Mailu. Ti už zveřejnili takových blbostí, bohužel se na to pár novinářů chytlo. Nedávno vydali zprávu, že Rusové stahují Wagnerovu skupinu z Ukrajiny, což byl nesmysl. Takových případů bylo víc, a proto máme zásadu z tohoto zdroje nic nečíst ani nebrat.

Když se ještě vrátím k těm dezinformacím, bavíte se o nich s mladými novináři, kteří třeba nemají zatím takový všeobecný přehled jako vy a dezinformaci by snadno přehlédli? Co byste jim poradil?

Když si nejsou jistí, ať se poradí se zkušeným kolegou. Ale k nám chodí novináři, kteří o tom tématu už základní podvědomí mají. Máme i redaktorky mladší třiceti let a ty mají na odhalování dezinformací cit.

Máte pocit, že běžný uživatelé, kteří na Twitteru o válce také informovali, ohrožují novinářskou profesi? Vidíte je jako hrozbu nejen pro budoucí novináře, ale taky z hlediska jejich síly ovlivnit masu lidí, jenž je sleduje?

No, asi jak kteří. Třeba Andrej Poleščuk podle mě nezveřejňuje blbosti. Je to člověk, který se v té problematice celkem orientuje a zároveň si nehraje na novináře. Otevřeně říká, že je fanda Ukrajiny. Na těch příspěvcích je pak poznat přání otcem myšlenky. Jsou to většinou lidi, kteří si přejí vítězství Ukrajiny, nebo naopak tací, kteří hltají ruskou propagandu a hrnou to na sítě. Je třeba rozlišovat mezi jednotlivci a nebrat to všeobecně.

Myslíte si, že by do budoucna mohla existovat spolupráce mezi mediálními domy a influencery? Nebo by podle vás tuhle práci neměl dělat nikdo, kdo o novinářině absolutně nic neví?

Zatím si to neumím moc představit. Napsat dvě věty do tweetu nebo napsat rozsáhlou reportáž, to jsou dvě velmi odlišné věci. Možná se to jednou stane, záleží, zda budou média víc konvergovat k sociálním sítím nebo ne. Ten rozvoj je tak bouřlivý, že sami nevíme, co bude za tři roky. V tomto směru se nedovazují do vzdálené budoucnosti nic predikovat.

A jaký máte názor na TikTok? O válce na Ukrajině se přeci jen mluví jako o první válce na TikToku.

Před časem jsme vedli debatu, jestli by Aktuálně nemělo TikTok začít používat, i vzhledem ke snaze ulovit náctileté čtenáře. Nakonec se k žádnému finálnímu rozhodnutí nedošlo. Osobně TikTok nepoužívám, ale dostali se ke mně videa ukrajinských vojáků, kteří tam sdíleli záběry z fronty, což může mít nějakou formu zpravodajské výpovědi. I tak si myslím, že pro seriózní novináře má mnohem větší uplatnění Twitter.

A co Telegram?

Já samozřejmě jako novinář pokrývající Ukrajinu Telegram sleduji, je to nezbytnost. Sleduji jak ukrajinské, tak ruské skupiny hlavně proto, abych měl komplexní obraz války. Během války se tam komunikace rozjela ve velkém, ale jak říkám, používají ji hlavně obyvatelé postsovětských států. V západním světě používají Telegram lidi, kteří se nějakým způsobem zabývají východem. Takže pokud by si tam třeba Aktuálně založilo vlastní kanál, tak by mu to ve výsledku nic moc nepřineslo.

Používali jste fotografie a videa ze sociálních sítí, nebo jste se tomu radši vyhýbali?

Tak bylo tady mnoho záběrů a fotek z dronů. Někteří ukrajinští vojáci používají GoPro kamery na helmách, což je věc poměrně nevídaná. Když Ukrajinci zveřejní záběr z GoPro kamery, kde je vidět z vojenského pohledu odstřelování tanků, tak my nemáme jistotu pravosti ani nevíme, kde přesně se to video vzalo. Nedávno někdo zveřejnil záběr, na kterém tvrdil, že se jedná o zničený tank Leopard na Ukrajině. Později se ukázalo, že šlo o staré video ze Sýrie. Takže je těžký s tímhle pracovat a

člověk musí být opatrný. Pokud mám jistotu, že je video nepravé, do online ho nedáme.

Zaregistroval jste na Twitteru nějakého běžného uživatele, který vás svým stylem informování o válce zaujal? A proč?

V Česku to byl Andrej Poleščuk, ten to podle mě dělá dobře. Jinak v Česku nikoho moc nesleduji, ne z důvodu nějaké konkurence, ale spíš pro to, že mě to ani moc nezajímá. Z cizích účtů pak sleduji Estonce, který vystupuje pod jménem Dimitrij a sdílí překlady z ruských nebo z ukrajinských médií. Zbytečně nepřehání a nesdílí zavádějící informace.

A nějaký odstrašující případ?

Občas politik Tomáš Zdechovský, který sdílí informace z podezřelých účtů jako Visegrád 24 apod. Jinak mě nikdo jiný nenapadá, čeští politici si většinou dávají pozor.

Jo nějaká změna ve stylu informování o válce, která nastala během tohoto roku a překvapila vás nebo zaujala?

Snad poprvé jde o typ události, kde se akceptuje, že není možná stoprocentní objektivita. Stejně jako kdybyste chtěla objektivně popisovat vyvražďování Židů Hitlerem, kde je jasný agresor a jeho oběť. Spousta novinářů si dříve dávala pozor a snažila se být objektivní za každou cenu, což v tomhle konfliktu nejde. Agrese je agrese. Bombardování civilistů je bombardování civilistů. Tady nelze být objektivní v tom smyslu, že neřeknete o někom, že je agresor nebo vrah. Plus jeden reportérský postřeh, v čem teda není ten konflikt specifický, ale když vyjedete přímo do terénu, tak to často zblízka vypadá lépe, než jak líčí média. Byl jsem v Charkově a v Mykolajivě, kde jsou části města opravdu totálně zničené a nic tam není. A pak jsou části, kde se lidé snaží normálně žít a pohled na ně je optimističtější než ten z televize.

Jak dlouho si myslíte, že bude konflikt na Ukrajině ještě trvat? Z původně tří denní ruské operace máme válku, která trvá již přes rok.

Kéž bych to věděl, ale nevím. Možná to nebudou roky, ale rozhodně to bude ještě větší část tohoto roku. Myslím si, že Ukrajina se jako stát ubrání, ale jestli získá zpátky všechny okupovaná území, to si netroufám tvrdit. Otázkou je, v jakém rozsahu a podobě, ale i to bude úspěch. Shodou okolností jsem byl zrovna v Kyjevě, když invaze začala. Potom, co jsem viděl, jak se ruská armáda valí na Kyjev, tak jsem chvíli věřil tomu, že hlavní město padne. Nikdo ale nečekal, že si Rusové povedou tak blbě, a naopak Ukrajinci tak dobře. Začátek invaze a ruské agrese byl pro celý svět naprosto nepochopitelný. Oni žijí v jiném světě, kterému my nemůžeme nikdy porozumět. Putin a jeho lidi uvažují jak v devatenáctém století, kdy se území získávala vojensky.

Novinář nejste. Čím se tedy v běžném životě živíte?

Mám právní vzdělání a momentálně pracuji v analytickém Bezpečnostním centru Evropské hodnoty jako analytik.

Proč jste se rozhodl informovat o válce zrovna na Twitteru, i když vaší profesí novinářina není? Jaký byl ten první podmět?

Protože Twitter je nejjednodušší platforma, nebo byla, než ji převzal Elon Musk. V té době bylo strašně jednoduché napsat tweet. Veškeré dění se odehrávalo na Twitteru a bylo tam vlastně všechno a všichni.

Jaký byl ten váš hlavní podmět, že jste si řekl, teď budu o válce informovat?

Mám spousty ukrajinských kamarádů a zároveň jsem Bělorus. Pro mě je to částečně osobní, protože Bělorusko je součástí té války. Zároveň jsem nechtěl zůstat sedět, ani jít bojovat, protože nemám bojové zkušenosti. Takže tohle mi přišlo jako docela dobrá forma pomoci. Potom se to zvrtilo z informování do různé humanitární pomoci a sbírek, což jsem původně ani nezamýšlel.

Takže jste to spíš dělal z vlastního přesvědčení, abyste i takhle na dálku nějak pomohl?

Jasně, tak ono to bez toho ani moc nešlo, protože pokud člověk není úplný diletant, tak chápe, že ta válka není jenom o Ukrajině, ale o celém západě. Pokud my rezignujeme na pomoc Ukrajině, tak budeme za chvíli všichni ležet někde v zákopech v Polsku nebo Estonsku.

Vnímáte se jako influencer? Vnímáte i to, že vaše příspěvky mohou ovlivnit velký množství lidí, které vás na Twitteru sledují?

Ne, nevnímám se jako influencer. Samozřejmě je jednodušší něčeho dosáhnout, pokud jste někdo, koho sleduje hodně lidí, politiků, novinářů. Ale já vlastně ani pořádně nevím, co pojem influencer znamená. Za influencera se dneska vydává každý druhý a ten pojem jako takový se vyprázdnil. Já se tak prostě nevnímám. Jsem bohužel jen člověk, který se snaží pomáhat.

Stalo se vám třeba někdy, že vám někdo napsal ošklivé komentáře? Setkal jste se s nějakou negativitou na Twitteru?

S tím se setkáte vždycky, protože je to sociální síť. Záleží na tom, jaké lidi kolem sebe sbíráte a na jaké vlně jedete. Pokud se rozhodnete otevřít nepopulární téma, které polarizuje společnost, tak samozřejmě těch negativních komentářů tam bude velké množství. Na druhou stranu, u mě na sociálních sítích jsou lidi, které ta válka zajímá, a kteří jsou ochotni pomáhat. Takže se ta negativita,

pokud se objevuje, tak jen v individuálních případech a ty jsou řešeny blokadí. Jakmile zkrátka píšete o těchto věcech, píšete o tom delší dobu, tak nechcete ztrácet čas dohodami. Většinou to jsou lidi, kteří jsou buď trollové, anebo je pro ně zkrátka ruská strana přijatelnější a takové lidi nemám zájem přesvědčovat vůbec o ničem.

Proč jste si pro informování vybral zrovna Twitter, a ne třeba Facebook? Víím, že tam je třeba jiná bublina, tak jestli třeba to byl ten důvod?

Můj původní záměr bylo odejít ze všech sociálních sítí úplně. Před rokem a půl jsem si smazal Facebook i Instagram a Twitter byl vlastně poslední platforma, která mi zůstala. V lednu 2022 jsem psal ještě o událostech v Kazachstánu, kde došlo k potlačení protestů a následně to začalo smrdět válkou. Tak jsem si říkal, že něco málo budu psát a pak ta válka opravdu přišla. Začal jsem psát o tom, co se momentálně děje a za týden tam najednou bylo 80 000 lidí, a z toho už nešlo úplně vystoupit.

Takže jste viděl, že ty lidi furt chodí, čtou si vaše příspěvky a už z toho nešlo vystoupit?

Ono se to pak "zvrtilo" v pozitivním slova smyslu. Vzniklo z toho spousty dobrých věcí a pomoci nejenom ode mě, ale i od dalších lidí. Dokázal jsem pak lidi propojit, nebo se propojili skrze komentáře pod mými tweety. Pomáhal jsem lidem propojit při evakuacích, sbírkách peněz a při různých projektech. Nejsem si úplně jistý, že bych podobného efektu dosáhl i na Facebooku.

Na Twitteru je rozhodně jiná bublina lidí než na Facebooku, trůfám si říct.

Já analytiku moc nesleduji, ale je to možné. Mně je to ve výsledku jedno a neřeším to. Teď to funguje jako informační zdroj a zároveň jako zdroj pomoci. Takže ať už je to Twitter nebo Facebook, je mi jedno, kdo na té síti je, dokavad je slušný a neříká blbosti nebo záměrně netrolí.

Když jsme u těch zdrojů. Myslíte si nebo vnímáte Twitter jako hlavní zdroj informací?

Jo to asi jo, popravdě, protože tady je ta platforma využívána milionem lidí. Pro spoustu lidí a novinářů to může být dobrý zdroj informací, problém je samozřejmě s jejich ověřováním. Ale je to válka, tam nevěříte ničemu, i když tam jste, tak je to stejně neuvěřitelný. V českém rybníčku je Twitter určitě zdrojem informací, ve východoevropském prostoru je to masově využíváný Telegram.

V čem vidíte hlavní výhodu Twitteru?

Algoritmus. Algoritmus, který si můžete personalizovat, což na Facebooku nemůžete, tam se zobrazuje všechno. Hlavně příspěvky, které vyvolávají nějakou antipatii. Na Twitteru si můžete nastavit, že když sledujete určitých 100 lidí, tak se vám nebude zobrazovat nic jiného. To je podle mě největší výhoda.

A nevýhoda, nebo nějaká hrozba?

Nevýhodou byl počet znaků. Zjistil jsem, že někdy to bylo opravdu málo na to, abyste mohli popsat určitou věc. Ted' se pro předplatile zvýšil počet znaků na 4000, a to už se dá rozepsat. Ale s tímhle vy na tu sociální síť vstupuje, takže se v těch 280 znacích naučíte psát a formulovat věty tak, aby tam ta jasná informace byla. Je to taková výhoda nevýhoda.

V krátké větě mají tu hlavní informaci. Nepomohli k rozepsání i vlákna, která vy tvoříte?

Paradoxem je, že ty vlákna považuje Twitter za normální příspěvek. Takže pokud budete psát hodně příspěvků denně, váš dosah bude menší, ale když budete psát jedno vlákno, je větší šance, že vás algoritmus protlačí i k lidem, kteří vás nesledují.

Vaší hlavní výhodou při získávání informací je znalost jazyka. Jak jste informace přesně získával? Přes kamarády nebo jste měl vlastní zdroj na Ukrajině?

Když tam člověk jede, tak se seznámí s lidmi. Hodně propojoval i internet. Já mám hodně informací z Telegramu z různých zajímavých profilů a potom samozřejmě od kluků, co jsou na frontě.

Na Telegramu jste čerpal, z jakých účtů?

To se ani nedá popsat. Třeba Caplienko, což je ukrajinský novinář, lidi z vojenských a civilních administrativ a ukrajinské ministerstvo obrany. Zároveň se neomezují pouze na ukrajinské zdroje, sledují i ty ruské. To znamená profily, které jsou spojeny s Vágnerovcemi, ruskou armádou, tzv. "separatisty" ve velkých uvozovkách, protože to nejsou separatisti, ale teroristi.

To musí být opravdu výživné tyhle skupiny sledovat, ne?

Nebudete tomu věřit, ale oni umí velmi dobře psát. Zároveň tam člověk narazí na zajímavou analytickou práci, protože lidi, kteří tam píšou, jsou velmi chytrí, byť stojí na té druhé straně.

Když se ještě vrátím k tomu největšímu problému, a to jsou dezinformace. Když jste získal nějakou informaci, ověřoval jste si ji ještě někde jinde?

Samozřejmě. Ted' už to ale moc dělat nemusím, protože sleduji profily, které nepublikují fake news. Po roční zkušenosti už vím, komu můžu věřit, kdo je pochybný profil anebo kdo relevantní. Člověk samozřejmě hledá další informace a ty se snaží nějakým způsobem potvrdit i z jiného zdroje. Problém je ten, že je to válka. Takže ve válce můžete mít jeden zdroj a buď mu věříte, nebo nevěříte. A nějaký fact-checking nebo dvojité ověřování zpráv, jako to dělají novináři, moc nedělám, protože novinář úplně nejsem.

Stalo se vám třeba někdy, že ta informace sice byla na více zdrojích, ale když jste ji publikoval, tak se pak ukázalo, že je mylná?

Ano a stalo se to několikrát. Není to časté díky bohu, ale stalo se. Já pak nemám problém napsat, že to byl fake, že se to ukázalo jako nepravdivé a omluvit se za to. Naštěstí se to nestávalo moc často,

v poslední době snad ani jednou.

A stavíte se k tomu někdy i tak, že radši chvíli počkáte, než tu horkou novinku publikujete a sledujete mezitím, jak se to dále vyvine?

Je to jedna z možností. Samozřejmě záleží, o jaký typ informací jde. Pak jsou vojenské věci, s kterými přijde člověk do styku s jako informacemi neveřejnými. Ty je lepší vůbec nevypouštět, dokud je nevypustí samy oficiální zdroje. Takže já vím, co se děje na frontě, ale nepíšu o tom. Nechci svým profilem způsobit škodu, ale naopak užitek. Někdy je lepší nepsat hned, nebo nepsat vůbec.

Kolik hodin denně vám cca zabralo posbírat informace a vyprodukovat z nich finální tweet?

Na začátku války dlouho, někdy třeba i 8–10 hodin denně. Teď už je to jednodušší, tak 4–5 hodin zhruba.

Nemáte někdy pocit, že tím, jak o válce informujete a máte svoji základnu fanoušků, tak můžete nějak ohrožovat i novináře, kteří se tím živí? Pro ně je to povolání, za které jsou placeni, ale vy jejich práci děláte zadarmo.

Pokud je kvůli tomu někdo ublížený, tak mě to mrzí. Ale nemyslím si, že bych jim bral práci. Novinář si taky může založit Twitter a dělat to samé. Já nad tím takhle osobně moc nepřemýšlím.

Všech pěti novinářů, kterých jsem se ptala, tak v tom hrozbu nevidí. Děsí je spíš profily, které to dělají špatně a naschvál roznáší mylné informace.

To chápu. Na Twitteru máte pár lidí, kteří třeba tvrdí, že žádné zbraně na západní Ukrajině nejsou. Tohle je pak velký špatný. Já naopak беру Twitter jako doplnění a ne konkurenci, protože nikdo z nás není schopen psát velké analýzy. To je práce novinářů, aby ty informace dávali do kontextu a ucelené formy.

Už vás nějaké velké médium požádalo o spolupráci?

O spolupráci přímo ne, ale různé formy rozhovorů proběhly. Popravdě, já o to vlastně asi úplně ani nemám zájem. Mám svoji práci a do toho ještě vlastní blog a Twitter. Takže by na to stejně nebyl prostor.

Takže se třeba jednou nechcete stát novinářem? Válečným reportérem?

Ježíš, chraň bůh. Ne, ne.

A proč ne?

Já jsem nestudoval novinařinu. Umím psát analytické věci a zkrátka novinařinu dělat nechci, není to pro mě.

Myslíte si, že by mohla do budoucna existovat nějaká forma spolupráce mezi vámi blogery a mediálními domy? Ve světě využívají mediální domy influencery či blogery, aby jim přitáhli nové sledující.

Takhle, já si umím představit úplně všechno. Osobně si pro to aktivně nejdu, takže, co budoucnost přinese to přinese.

Sledoval jste na Twitteru nějakého novináře, který vás svým stylem informování zaujal? Myslím teď z českého rybníčku.

Možná Filipa Horkého, ale on už nevystupuje jako novinář. Spíš zahraniční novináře, ale nikdy ne nějak systematicky, protože zkrátka vlastně nechci. Nechci, aby to vyznělo špatně, ale ti novináři ve výsledku přibírají stejné informace jako já. Takže je tam podle mě obrovsky překryv a úplně nemá smysl dělat dvakrát tu samou práci.

A některý běžný uživatel vás zaujal?

Třeba War monitor, který má kontakty na různé ukrajinské brigády. Pak různé vojenské profily atd. Spíš ale na Telegramu než na Twitteru.

Když se ještě vrátím k tomu Telegramu. To je taky dost specifická platforma. Její zakladatel je Rus a je spíš využívána na východě než na západě. Jaký na ní máte názor i z toho pohledu, že nepodléhá žádné cenzuře?

Telegram je hodně o nastavení. Může si třeba nastavit, že se vám automaticky nebudou zobrazovat určité věci nebo informace. Můžete si s tím pohrát. Zároveň záleží na tom, s jakým typem informací pracujete. Pokud to nejsou morbidní věci, tak je Telegram super věc, byť tam samozřejmě vyskakují bezpečnostní otazníky. Člověk k té sociální síti musí přistupovat s obrovskou rezervou.

Může mít Telegram celosvětový potenciál, jako má třeba Twitter? Už z toho důvodu, že tam není žádná cenzura?

To nevím. Ale podle mého odhadu spíš ne. Telegram je dost specifický právě pro východní a střední Evropu.

Máme rok od války. Změnil se nějak váš styl informování, kromě tvoření vláken? Udělal byste třeba něco jinak?

Ne. Jak už jsem řekl, nedával jsem extrémně morbidní věci a toho se držím i teď. Moje vnímání války je trochu pokrouceno díky vlastní zkušenosti z válečné zóny, kde jsem několikrát byl. Takže občas mohou být moje tweety a vlákna trošku drsnější než u normálních novinářů. To je ale zkrátka podmíněno mému osobnímu pocitu a vztahu k ruským vojákům.

Vedly si podle vás česká média dobře? Informovaly o válce kvalitně, nebo by se ještě měly něco

málo přiučit od celosvětových médiích?

Popravdě, já zas tolik médií nesleduji, abych se přiznal. Málokdy si něco přečtu, ale spíš se snažím ty věci obecně nečíst. Sám toho vidím dost a už nemám zájem je dál vyhledávat.

Máte v plánu se i takhle do budoucna nadále angažovat a informovat o dění ve světě, nebo si Twitter po skončení války zrušíte, jak bylo původně v plánu?

Zatím nevím. Bude záležet na tom, jak to celé skončí a kdy to skončí. Pak se rozhodnu.

Jedna osobní otázka. Kdy si myslíte, že válka skončí, jestli vůbec někdy skončí?

Těžko říct. Podle mě v nejbližším roce ne, možná za rok a půl, ale nechci dělat predikce. To je jedna z častých chyb některých lidí, kteří o válce píšou a dávají unáhlené predikce, které se nemůžou naplnit. Zkrátka ty lidi mají nějaké osobní zkresení a myslí si, že o společnosti vědí víc, než vědí. Z toho potom vznikají různé nedorozumění a faux pa.

Proč jste se rozhodla informovat o válce zrovna na Twitteru, i když vaší profesí není novinářina? Jaký byl ten hlavní podnět?

Sociální sítě, a Twitter zejména, jsou výborným nástrojem pro rychlé šíření informací. Proto jsem se již před několika lety rozhodla, že mnou vedený SÚJB i já osobně budeme budovat profily, které by v případě potřeby mohly sloužit k informování lidí o událostech vzbuzující obavy v souvislosti s jadernou energetikou a radiací.

Bylo vaším hlavním cílem uklidnit lidi ohledně radiální situace nebo za tím bylo něco víc?

Primárně vůbec neinformuji o válce. Když 24. 2. 2022 ruští okupanti obsadili areál jaderné elektrárny Černobyl, ihned jsme zaznamenali obavy lidí z opakování katastrofy z roku 1986. Snažili jsme se vysvětlit, že nic takového není možné. A ukázali jsme i zdroje on-line informací o radiální situaci na Ukrajině a v celé Evropě včetně Česka. Vážnější obavy právem vzbudilo obsazení Záporožské elektrárny ruskými vojáky 4.3.2022, kde od té doby kvůli jejich aktivitám v areálu elektrárny a okolí visí průšvih na vlásku. Informace o radiální situaci tedy zůstává předmětem zájmu přinejmenším několika tisíců lidí, kteří na můj ranní tweet čekají. Soudím tak z jejich reakcí.

Vnímáte se jako Influencer? Berete v potaz, že vaše příspěvky mohou ovlivnit velké množství lidí?

Nikdy jsem nezamýšlela být to, čemu se říká influencer. Snažím se poskytovat fakta radiální situaci, která snad přispívají k částečnému uklidnění řady lidí. Aby to nebyla každé ráno jen ta suchá a prakticky holá věta, doplňuji jí něčím, co mě zaujalo ve zpravodajství profesionálních novinářů či v jejich komentářích.

Proč jste si pro informování vybrala zrovna Twitter?

Twitter je obzvláště efektivní, protože ho sledují prakticky všichni relevantní novináři.

Vnímáte Twitter během války na Ukrajině ho jako hlavní zdroj informací?

To jistě ne. Je to jeden ze zdrojů, práci médií nemůže nahradit.

V čem vidíte hlavní výhody těchto sociálních sítí?

V rychlosti, s jakou se informace rozšíří.

A v čem nevýhody/hrozbu?

Bohužel stejně rychle sítě šíří i bláboly a dezinformace.

Jakým způsobem jste informace získávala? Měl jste např. vlastní zdroj na Ukrajině nebo jste se spoléhala na větší média a od nich informace přebírala?

Informace o stavu jaderných elektráren a o radiační situaci na Ukrajině získáváme od ukrajinských kolegů, Mezinárodní atomové agentury ve Vídni a z on-line monitorování. Ostatní útržky informací, kterými zprávu o radiační situaci uvozují, si vybírám ve zpravodajství agentur či renomovaných médií (BBC, CNN, AFP, AP a podobně). Z českých ráda používám zpravodajství a komentáře Deníku N. Občas použiji i myšlenku či citát, který s Ukrajinou nijak nesouvisí.

Dezinformace jsou během války velmi časté a hlavně nebezpečné. Jak si informace ověřuje vy? Máte pro to vytvořený vlastní systém?

Snažím se vybírat ze zpravodajství médií, která jsou známa pečlivým ověřováním informací. Občas použiji i informaci z analýzy některého think-tanku (zejména ISW), který má punc seriózně odváděné práce. Je však třeba mít stále na paměti, že informace a dezinformace jsou ve válce jednou z účinných zbraní, používají je obě strany a je třeba k nim vždy přistupovat s rezervou.

Kolik času jste nad vymýšlením a následným zpracováním příspěvků na Twitter denně trávila?

Ráno vstanu, uvařím si kafe, kouknu na stav radiační situace, kouknu do zpravodajství a nějakou úvodní větu vyberu. Celkem to zabere tak 20 minut. Občas mám úvodní větu připravenou už z předchozího dne, pak to zabere méně.

Nemáte pocit, že svým vystupováním/podáváním informací můžete ohrožovat novináře, kteří se informováním živí? Tzv., že jim přebíráte jejich práci, i když za to nejste placena?

Vůbec ne. Zpravodajství, kromě informace o radiační situaci, se ani nesnažím poskytovat. Naopak, spoléhám na novináře, že si u nich tu úvodní větu nebo odstavec najdu.

Poradila byste několik pravidel, co a jak publikovat na Twitteru, aby i běžný uživatel byl pro publikum věrohodný a úspěšný?

Snad jedno. Je třeba mít téma, které lidi zajímá, psát o něm poctivě a otevřeně.

Máme rok od války. Jak se podle vás během této doby změnil váš styl informování? Udělala byste něco jinak?

Mám za to, že se nezměnil a měnit jej nepotřebuji.

Máte v plánu se i do budoucna takto nadále veřejně angažovat a informovat o dění ve světě?

Twitter pro mě zůstane nástrojem, jak rychle dostat potřebnou informaci mezi lidi. Budu se tedy snažit udržet sledovanost svého profilu zejména u novinářů. Za úspěch považuji, že se podařilo vybudovat i velmi slušnou sledovanost oficiálního účtu Státního úřadu pro jadernou bezpečnost

(@SUJBofficial, cca 15 tisíc sledujících), to je místo, kde lidi aktuální informaci o radiační situaci najdou i kdybych nebyla k dispozici. Velmi se těším na dobu, až Rus z Ukrajiny vypadne, a budu moci přejít k nižší frekvenci tweetů.

Nemyslíte si, že některé účty na Twitteru slouží pouze k vystrašení lidí a šíření poplašných zpráv a paniky? Neměl by Twitter nějak zakročit?

Ano, dozajista. Je to částečně zbraň v hybridní válce, kterou proti nám Rusko už řadu let vede. Částečně slouží i k jisté seberealizaci lidí, kterým to posiluje jinak chabé sebevědomí. Nebo léčí frustrace. Zakročit proti tomu? Podle mě je třeba trpělivě předkládat a vysvětlovat fakta, většina lidí je schopna si udělat vlastní názor. Nějaké zákazy a omezení nemají dlouhodobou šanci na úspěch. Jako jsme se v minulosti naučili žít s novinami, rozhlasem a televizí, neučíme se žít i se sociálními sítěmi.

Je nějaká všeobecná změna ve stylu informování o válce, která vás překvapila či zaskočila?

Intenzita a propracovanost ruské propagandy.

Příloha č. 8: Rozhovor Roman Máca

Novinář nejste, čím se tedy v běžném životě živíte?

Momentálně jsem ve výpovědní lhůtě, ale pracoval jsem jako analytik. Zabýval jsem se bezpečnostní problematikou jako kybernetickou bezpečností, hybridní hrozby, dezinformace, ale i vojenskou obranou.

Proč jste se rozhodl informovat o válce zrovna na Twitteru, i když vaší profesí není novinářina? Jaký byl hlavní podnět?

Věnuji se problematice informační bezpečnosti přes 10 let. Tehdy to byla témata jako bezpečnost na internetu, kyberšikana, seznamování na internetu, podvody, důchodci atd. Když v roce 2014 začala válka na Ukrajině, začaly se hojně objevovat různé proruské weby. V té době jsem byl zapojený do jedné z iniciativ Rady Evropy, kde jsem se seznámil s pár Ukrajinci a v roce 2015 s nimi odjel na Donbas. Tam pak vidíš, jaká je realita, a co hlásí ruská propaganda. Navštívili jsem také Slovjansk, jedno z měst, kde válka v roce 2014 začínala a jednalo se o jednu z největších bitev. Lidi tam vedli celkem normální život a stopy války musel člověk hledat, ale na českých alternativních webech jsem četl, jak Slovjansk neexistuje a je srovnán se zemí. Když je pak člověk konfrontovaný realitou, má motivaci sdělit světu pravdu. Objel jsem na Ukrajině několik měst a začal psát články na blok iDNES. Zaměřoval jsem se na příběhy Ukrajinců, s kterými jsem se na cestách potkal a bavil. Na Ukrajinu jsem se několikrát vrátil a procestoval ji včetně Donbasu. Když pak člověk pozná osudy místních lidí, má po návratu potřebu se k tomu vyjádřit, a ne to nechat být. Zároveň jsem si tam udělal kamarády, kterým se obrátil život vzhůru nohama a o vše přišli. Za druhé má člověk potřebu vyvracet ruské dezinformace a nějakým způsobem proti tomu bojovat.

Máte na Twitteru poměrně dost sledujících. Vnímáte se jako influencer?

Jako influencer se rozhodně nevnímám. Pokud mám zajímavou či investigativní věc, tak ji na ten Twitter prostě dám. Pak mám třeba statisícové dosahy a chytají se toho média, ale pro to to nedělám. Pro mě je to platforma, kterou využívám pro sdílení zajímavých a důležitých témat a objevů, které chci dostat do širšího povědomí nebo o nich rozproutit diskusi.

Vnímáte i to, že svým vystupováním můžete ovlivnit lidi, kteří vás sledují?

Já nechci nikoho ovlivňovat ani přesvědčovat. Navíc přesvědčovat přesvědčený nemá nejmenší smysl. Pak je pár lidí v šedé zóně, kterým se snažís podat trošičku jiné informace, než které se k nim dostanou ze strany dezolátů. Mým cílem je upozornit je na různé nesrovnalosti, které nedůvěryhodné skupiny sdílí.

Proč jste si pro informování vybral zrovna Twitter, a ne jinou platformu?

Využívám Twitter a Facebook, kde v podstatě dubluji obsah. Zároveň jsem starý na TikTok a Instagram, abych točil videa. Na každé platformě míříš na jiný cíl. Co funguje na Twitteru, tak nefunguje na Facebooku a opačně. Zatímco Tomio Okamura je populární na Facebooku, kde najde cílovou skupinu SPD, na Twitteru by takový úspěch neměl. Twitterové publikum chce informace s přidanou hodnotou a vyhnout se zbytečným facebookovým hádkám a trollům.

Jakou vidíte hlavní výhodu Twitteru?

Já vnímám přidanou hodnotu v těch informacích. Tím, že jsou tweety kratší než statusy na Facebooku, tak to vyžaduje určitou kompresi informace. Není místo na zbytečnosti, což je podle mě určitě dobrá věc. Twitter považuji za jeden z dobrých zdrojů informací a obecně vnímám trend twitterové žurnalistiky. Namísto média můžete sledovat konkrétního novináře, který se věnuje vámi blízkému tématu, a tak získáte informace přímo od něj.

Vnímali jste Twitter během války na Ukrajině jako hlavní zdroj informací?

Za hlavní zdroj informací vnímám to, co jsem sám viděl a zažil na vlastní kůži. Díky tomu i vím, že když někdo napíše, jak Rusy na Ukrajině radostně vítají, že je to blbost. V těch místech jsem byl a znám nálady lidí i jejich pohled na celou situaci. Když vám někdo rozbombarduje barák, tak ho určitě jako osvoboditele nevnímáte. Takže jednak to je zkušenost, která ti vytváří kontext, a za druhé to jsou osobní kontakty a kamarádi, které jsem během cest získal. V Irpiňi jsem měl kamarádku, která mi hned na začátku psala, že nechápe, co se to v její zemi děje. Byla deset dní bez jídla, topení, elektřiny a až pak se jí povedlo dostat na západ Ukrajiny. Tak samozřejmě, že jsem ji věřil, ale mohli jsem ji napsat, že ji neodstřelovala ruská armáda, ale ta ukrajinská, protože to psali na Facebooku. Na sítích se objevují názory dezinformátorů, že pravda je někde na půl, a tak bychom ji měli vnímat. To bychom stejně mohli tvrdit, že na Pearl Harbour zaútočili Američani, Lidice vypálili Češi a při obléhání Leningradu hráli mrtvé na ulici herci, jak to teď o Ukrajincích tvrdí sami Rusové.

Informace jste tedy získával z vlastních zdrojů, nebo jste čerpal i od světových médiích?

Většinu informací mám od lidí, které znám osobně. Jsou to Ukrajinci, kteří utekli z okupované části na západ Ukrajiny, a ti zas mají své kontakty do těch okupovaných částí. Například tam zůstal jejich soused, který jim o situaci referuje. Z mé vlastní zkušenosti vím, že největším zdrojem informací na Ukrajině byla paní prodavačka v kiosku na autobusovém nádraží, ta věděla všechno. Pak jsem čerpal také z Twitteru, protože tam jsou rychlé a krátké informace. Mám tam okruh lidí, který znám osobně, mám k nim určitý respekt a vím, že jim na důvěryhodnosti informací záleží. Osobně jsem se doptával známých na Ukrajině, abych získal dovysvětlení k celé situaci. Když pak čtu zpravodajskou zprávu, že je po celé Ukrajině vyhlášený letecký poplach, tak kvůli tomu už nikomu psát nemusím a té informaci věřím. Samozřejmě čerpám i z českých veřejnoprávních médií, kterým důvěřuji a podle mě odvádí velmi dobrou práci.

Když jsme se bavili o dezinformacích a dezinformačních webech. Jak s dezinformacemi pracujete vy? Ověřujete si informace nebo čistě důvěřujete tomu, co si přečtete od svých zdrojů?

Co se týče investigativních věcí, tak vycházím většinou z otevřených zdrojů. Jsou věci, které jsou naprosto očividné a můžeš si je buď spojit s fotkou, videem nebo je vyčteš v insolvenčním rejstříku apod. Takže si samozřejmě informace vždy ověřuji, a pokud narazím na něco, co se mi nezdá, tak radši vyčkám a nezveřejním to hned. To byl případ ruské rakety, která doletěla do Polska a zabila dva lidi. Někteří se toho chytli a začali hlásat, že Rusko napadlo Polsko a dožadovali se Článku 5. Já jsem v tomhle ohledu zdrženlivější a radši počkám, jak se to vyvrbí. Radši se zaměřuji na věci, které jsou nezpochybnitelné.

Stalo se vám někdy, že jste vypustil tweet s informací, kterou jste si ověřil, ale i tak se později ukázala jako mylná?

Co si vybavuji, tak se mi stalo, že sem jedné dezinformaci uvěřil, možná jich bylo víc, ale ty si už nevybavím, a vypustil ji ven. Snažím se tomu předejít zdrženlivostí, takže když si o tom nejsem stoprocentně jistý, tak to ven nedám, anebo počkám. Před lety takhle přišla zpráva, že ruský opoziční novinář Arkadij Babčenko byl zavražděn v Kyjevě. Celý svět tomu věřil, včetně mě, protože se společně s informací objevily také fotky, kde ležel v kaluži krve. Nakonec vyšlo najevo, že šlo o operaci ukrajinských tajných služeb a Babčenko žije. To je ale extrémní příklad.

Jak jste pracoval s fotografiemi a videi? Přeci jen je v dnešní době těžké poznat, zda byla fotografie upravená nebo ne, nepomáhá tomu ani umělá inteligence. Přebíral jste je z ověřených médiích nebo i jinde?

Upravené fotografie jsou součástí každé propagandy. Rusové například vzali fotku z nějakého válečného filmu, uprostřed trosek posadili brečící holčičku a vydávali to se slovy, jak ukrajinští fašisti vraždí děti. Zrovna u nich je to velmi častý jev. Nedávno vypustili video, kde holčička v poušti anglicky nadává ruskému vojákovvi, akorát to v Rusku prolítlo médií s tím, že za videm stojí západní média. Ten záběr logicky nedával smysl, proč by ukrajinská holčička nadávala ruskému vojákovvi anglicky? Nesedělo ani počasí, protože video vyšlo ven v zimě, a ne v létě. Takže ruská média přiřkla západním médiím něco, co ani neudělaly, ale co vylžou, že dělaly, tak na to zaútočily. Dost se toho také objevuje na ruských sociálních sítích, ale většinou se jedná o věci vytržené z kontextu.

Na Telegramu se objevovaly fotografie bez cenzury, které se následně objevovaly i na Twitteru. Měl by Twitter nějak zasáhnout a automaticky tyto videa mazat?

Existují dva extrémní protipóly, buďto to nechat, nebo hned smazat. Že se to nezobrazí hned a upozorní na drastický obsah mi přijde jako zlatá střední cesta. Záleží, jak funguje algoritmus na

vyhodnocování videí, co ponechá a co schová. Ale kdyby se jednalo o potenciálně nebezpečné video, které by vybízelo k dalšímu nebezpečnému jednání, určitě bych ho nechal hned smazat. Akorát drastické záběry k válce patří a lidi by je podle mě měli vidět. Kdo válku nezažije na vlastní kůži, tak ji samo sebou nemůže pochopit.

Kolik času denně jste trávil nad tvorbou tweetů?

Já nedělám žádné online přenosy, takže sbírám informace postupně a pak z nich nějaký tweet vytvořím a když je čas, dám ho na Twitter.

A váš názor na Telegram?

Telegram založil Pavel Durov, což je také zakladatel ruské sociální sítě V kontakte. V Rusku jde podle mě o nejpopulárnější sociální síť. Durov víceméně zkopíroval Facebook dřív, než tam vůbec stihl dojít. Během Majdanu v roce 2014 ho používali také Ukrajinci a další postsovětské státy. Problém nastal, když ruské tajné služby chtěli po Durovi přístup ke všem kontaktům. Síť mu sebrali a on utekl do Ameriky. V současnosti ovládá V kontakte holding, který vlastní Putinův oligarcha. Durov pak v Americe založil Telegram, který se ihned stal populárním. Během války se dá považovat za jediný zdroj informací, kde se dá sehnat také něco jiného než v propagandistických ruských médiích řízených Kremlem. Všechno ostatní bylo v Rusko vypnuto – Twitter, Facebook, Instagram i nezávislá témata a zbylo jen vládou kontrolované V kontakte. Samozřejmě i na Telegramu jede ruská propaganda a svůj účet tam má i Medvěděv, takže ho nezakázali i z tohoto důvodu.

Máte pocit, že svým informováním o válce na Twitteru přebíráte práci novinářům? Že by se mohli cítit ohroženi a brát vás jako konkurenci?

To si nemyslím. Podle mě tam funguje nějaká symbióza. Dost věcí, které někde vypátrám a vím, že jsou ve veřejném zájmu, tak se o ně podělím s novináři. Mým hlavním cílem je, aby se to téma celospolečensky řešilo. Některé informace dám na Twitter a v médiích se objeví s dodatkem: "Upozornil na svém twitterovém účtu Roman Máca", ale pak jsou obsáhlejší věci, které je lepší, aby zpracoval zkušený novinář. Takže pokud se dostanu k zajímavé informaci nebo vypátrám něco podstatného, napíšu o tom novinářovi, aby se na to podíval. Z mé strany to rozhodně není konkurenční. Nejde mi o peníze ani o slávu, rád někdy svou práci přenechám zkušenějším.

Máte v plánu se i nadále takhle veřejně angažovat a informovat o dění ve světě?

Určitě. Když se jednou vydáš na tuhle cestu, tak z ní jen tak neslezeš. Je to věčný boj za něco, nejdřív uprchlíci, pak covid a teď Ukrajina. Pro mě je důležité bojovat za principy, kterým věřím a následně je bránit. Protože, jak se říká: "Když usneme v demokracii, probudíme se v totalitě".

Novinář nejste. Čím se tedy v běžném životě živíte?

Jsem odborným asistentem Fakulty sociálních věd s tím, že se zabývám dominantně válkou, ozbrojenými konflikty a hodně metodologií, to tak nějak zbylo.

Proč jste se rozhodl informovat o válce zrovna na Twitteru, i když vaší profesí není novinářina? Jaký byl ten hlavní podnět?

Tady je to celkem jednoznačné. Když tu máme válku, něco, čemu se člověk věnuje a ty války v naší blízkosti nejsou úplně tak časté, tak by bylo velmi divné, kdyby se k tomu člověk čas od času nevyjádřil. Je to rovněž předmět mého výzkumného zájmu. Takže si myslím, že v mnoha ohledech mám k tomu výrazně blíže než 2/3 novinářů. Většina novinářů se válkou nezabývá, berou to jako něco, co teďka táhne nebo táhlo. Logicky se k tomu taky vyjadřují, ale kdyby ta válka byla dál, tak vlastně by to asi nebyl hlavní předmět jejich zájmu a možná by to vůbec neřešili.

Takže ten důvod je spíš takový, že se té problematice dlouhodobě věnujete a chcete lidi informovat z toho vlastního pohledu?

Máme tu alternativy. Do odborného článku, pokud nejste studentem nebo zaměstnancem univerzity, se nedostanete. Respektive jsou podle mě pro lidi příliš drahé. Stojí kolem 30, 40 nebo taky 50 USD, což většina lidí není ochotná dát. Zároveň to je pro ně příliš složité. Dlouho trvá i recenzní řízení, co se napíše dneska, tak když bude mít hodně velké štěstí, vyjde za rok a půl. Realita je kolem 2-5 let. Pak tu máme média. Když napíšu něco zajímavého na Twitter, tak se někdy ozve novinář, jestli bych to nerozvedl do podoby článku. Nejsem jako oni omezený redakční politikou, ale zase jsem omezený tou platformou. Twitter jsem si vybral, protože Facebook je s prominutím žumpa. Navíc tam mám lidi, které osobně znám, a to je základní rozdíl mezi Facebookem a Twitterem. Na Twitteru drtivou většinu lidí, které sledujete nebo oni sledují vás, tak vlastně neznáte. Facebook vede k ukecanosti, Twitter je přece jenom úspornější.

Když už jsme u toho Twitteru. V čem vidíte hlavní výhodu této sociální sítě?

Jak už jsem řekl, není to na rozdíl od toho Facebooku taková žumpa a není to tak ukecané. Když už mi někdo napíše na Facebooku, byť ho reálně nepoužívám, tak tam standardně bývají různé vulgarismy. Občas se to stane taky na Twitteru, ale když vezmu v potaz rozdíl v počtu sledujících, tak ten Twitter je úplně někde jinde.

A v čem vidíte nevýhodu této sociální sítě?

Tak je to žrout času. Samozřejmě z pohledu lidí, kteří to mají jako součást podnikání, tak ten Twitter

nabízí jistou formu sebe prezentace. Je to pro ně reklama zadarmo. U mě nic takového nefunguje. Takže je otázkou, jestli ten vynaložený čas za to vůbec nakonec stojí. Kdybych byl v práci zčásti hodnocený za své vystupování a bylo by to bráno jako součást marketingu školy, tak budiž, ale není tomu tak.

Berete se jako influencer? Vnímáte, že tím, co vy tam napíšete, můžete ovlivnit sortu lidí, která vás sleduje?

Těch sledujících nemám zas tolik, ale to asi není podstatné. To téma války je samo o sobě specifické a na Twitteru máte kolem sebe lidi s nějakým mentálním přednastavením, kteří jsou otevřeni určitému typu informací. Zároveň nevěřím tomu, že dokážu mírně inteligentního člověka přesvědčit třeba k tomu, že Obama nenávidí demokraty nebo republikány. Ve výsledku má i ta nejdebilnější zpráva šanci na to, že u vás zarezonuje. Podle mě na Twitteru velmi omezeně ovlivňujete. Je strašně těžké, zejména když na něco už existuje vyhraněný názor, nějakým způsobem s tím názorem pohnout. To, co můžete samozřejmě udělat je, že pomůžete někomu artikulovat jeho vlastní názor nebo mu pomůžete si ho ujasnit, pokud ho ještě nemá. Jakmile lidi začnou mít názor, tak už se ho nechtějí vzdát. Čím víc je ten názor propracovaný a žitý, tím těžší to je.

Myslíte si, že česká média o válce dobře informovaly?

Podle mě ano. Jde samozřejmě najít individuální případy, kde se něco nepovedlo. Obecně bych ale řekl, že to média zvládla. Česká televize je třeba schopná, protože má lidi a řešeršisty, co se na ty reportáže dopředu velmi dobře připraví. To Prima třeba nemá, tam to stojí na jednom člověku. Pak když ten tým chybí, tak jde kvalita sama sebou dolů. Zároveň si nemyslím, že by média nějak záměrně vyvolávala strach, anebo tu situaci banalizovala. Najdou se konkrétní hosti, kteří vám budou tvrdit, že je Rusko už dávno poražené, nebo že tu třeba všichni umrzeme. Pokud se tohle čas od času stane, že tam vystoupí podivuhodně optimistický nebo pesimistický názor, který se s realitou nijak nekryje, tak si nemyslím, že to je principiálně špatně. Mají zaznívat různé názory a nemá smysl to omezovat. Řekl bych, že to mediálně pokrytí bylo dobré a relativně kompetentní.

Záleží i na moderátorech, jestli dokážou ty lidi zkorigovat a vést je směrem, kterým chtějí.

Tam pak může být problém, že jde vidět určitý typ názorů – implicitně preferovaný. To se samozřejmě děje a je to běžné. Přiznejme si, že v tomhle konfliktu stojíme na jedné straně, je to tak. Pokud to nenabude extrémního rysu, tak bych to neviděl jako velký problém. Byť je potřeba si dávat pozor, ale to už je otázka pro ty média, aby vypustily z něčeho, co je mírně vyostřené na jednu stranu, aby to nepřešlo do extrému. Extrému, který nám je relativně sympatický. Ono bylo vidět, že máme velkou tendenci nazývat jakýkoliv ruský útok či zásah válečným zločinem. A moderátoři vás do toho tak trošku sami táhnou. Přitom vy třeba u raketových útoků vlastně nevíte, na co oni mířili. Vy nevíte, jestli zasáhli civilní cíl, protože na něj opravdu mířili, což by byl válečný zločin, nebo jestli mířili na

jiný cíl a netrefili se, což se taky může stát. Další možností je, že tam třeba kdysi byl vojenský cíl, ale u nich probíhá strašně zpomalená zpětná vazba. Běžně se stává, že targeting proběhl jindy, než co proběhl samotný úder. Kdybychom měli říct, jestli to je nebo není válečný zločin, tak bychom museli hodně přesně vážit na miskách vah, protože tam je nějaká zásada proporcionality. Kvůli tomu, že se v ulici vyskytuje jeden voják a vy nemáte důvod si myslet, že je tam ještě další, tak byste neměla zbourat polovinu ulice. Tohle se pak ale velmi těžko dokazuje. Taky byly případy, že Rusové zasáhli nějaký cíl, kde se později ukázalo, že byla vojenská technika, ale v prvních okamžicích to ty média prezentovala jako útok na civilní cíle. Zrovna v tomhle případě to ale byl naprosto legitimní cíl, protože tam Ukrajinci tu techniku opravdu měli. Tyhle informace většinou v médiích už chybí. Prostě stojíme na nějaké straně a je normální, že média informují způsobem, který není stoprocentně vyvážený. Podle mě v téhle situaci ani být nemůže.

Spolupracoval jste i nějak s médii?

Jen formou rozhovorů a vyjadřování k situacím. Novináři mají strašně rádi vojenskou techniku a permanentně se na ní ptají. A proč? No, protože tu techniku ukážete, dáte k tomu tabulku se zajímavými čísly a hezky to vypadá. Přitom výcvik je mnohem podstatnější než technologická úroveň, ale jak ho budete ukazovat? Ukážete divákům skupinu lidí roztroušených po poli, které pořádně nevidíte, protože se maskují. Takže to není tak hezký záběr jako tanky nebo vojenská letadla.

Vím, že se válečným konfliktům dlouhodobě věnujete, ale kde berete aktuální informace? Z jakých zdrojů čerpáte? Nebo máte vlastní zdroj na Ukrajině?

Mě zas tak pění dní nezajímá. To je hlavní rozdíl mezi novinářem a mnou. Zatímco pro novináře je podstatné, co se stane dneska ve tři hodiny, mně je to úplně jedno. V 99 % případů mě to nezajímá a nemá smysl to řešit. Mě zajímají věci obecnější povahy. Ve většině případů neřeším, co se tam děje právě dneska nebo co se bude dít zítra. My nějaké zdroje samozřejmě máme a můžeme se na ně podívat, třeba na účty se seznamem zničené techniky. Ty ale nikdy nebudou stoprocentně kompletní a můžeme si klást otázku, jestli je stejná přesnost pokrytí ztrát Rusů a Ukrajinců. Od začátku tu bylo jedno nepsané pravidlo, a to že se úplně nemotáme do toho, jak velké ztráty Ukrajinci mají. Relativně dobré zdroje jsou některé ruské telegramové účty. Byť v posledním půlroce ruská vláda hodně omezuje, co se může psát. V průběhu léta se tam vyskytovaly překvapivě zajímavé úvahy nebo myšlenky, dneska už tolik ne. Je nutné být opatrný, něco zajímavého se tam samozřejmě dozvíte, to ale neznamená, že všechno, co říkají jsou nesmysly. Např. když Rusové přicházejí o území a v kanálu přiznají, že něco ztratili, tak vy máte docela velkou jistotu, že to tak bude. Ale nefunguje to naopak. Když postupují, tak aby i podpořili paniku, píšou, že už jsou tady a něco získali. Pokud tam chybí vizuální prvek, tak se tomu nedá úplně věřit, protože doufají, že se to dozví vojáci na frontě, rozproudí se panika a boj bude snazší. To samé platí v zásadě i pro Ukrajince. I oni čas od času zveřejní přibarvené zprávy, např. že vztyčili vlajku a překročili Dněpr. Dněpr překročilo šest lidí na

dvou malých člunech, zakotvili na neobyvaném ostrově, vytáhli vlajku a rychle ujeli zpátky. A tady to půl dne žije, že se Ukrajincům podařilo zahájit ofenzívu přes Dněpr. Bohužel jsou lidi, kteří tomu věří. Důležité je také říct, že když se novináři dostanou na frontu, tak pochopitelně vidí a zažívají tu situaci. Oni vás ale pochopitelně nepustí úplně všude, vyberou si kam. Takže se můžete dostat do úseku, kde se vedou těžké boje, ale o 10 km dál to bude v klidu. To platí i opačně. Dostanete se do kontaktu s vojáky, kteří mají šílenou depresi a už se jim nechce bojovat. Vy ale nevíte, jak dlouho je ten prapor na frontě. Může tam být měsíc, čelit přesile a mít velké ztráty. O desítky kilometrů dál najdete prapor úplně v pohodě, který vám bude tvrdit, že se teprve připravuje na ofenzívu. Novináři vidí jenom výsek událostí, ale není to jejich vina. Pak je těžké si vytvořit názor, který bude reprezentativní.

Souhlasím s tím, že pokud se novinář dostane přímo na frontu a vidí lidi umírat, semele ho to. Pak je samozřejmě těžké zůstat objektivní.

Co prodává zpravodajství? Lidské příběhy. Novinář chce v tom příběhu člověka, což není špatně a je to naprosto pochopitelné. Diváci se lépe ztotožní s lidským příběhem než s náročnými daty. Já jsem analytik a lidské příběhy nepotřebuji. Když bych ale v televizi vytáhl formální model analýzy a řekl: Podívejte se, ze 30 % případů, tady je možné udělat průlom do tolika dnů a ztráty budou takové," tak tomu 95 % lidí neporozumí.

S válkou jsou spojené i dezinformace. Oproti novinářům vás netlačí čas a rychlost zveřejnění. Jak s dezinformacemi pracujete? Ověřujete si informace nebo je radši nezveřejníte, když si nejste jistý?

Největší dezinformace jsou typicky kolem aktuálního dění, u kterých je strašně těžké rozklíčovat, jestli by to mohla být pravda, nebo ne. Na obou stranách se člověk setkává s neověřenými zprávami, věcmi, které nedávají úplně smysl nebo s hodně odvážnou interpretací. U ruských serióznějších účtů se spíš děje, že je problém v interpretaci. Často používají slovíčko průlom, ale vojenský průlom má velmi specifický význam. Vojska budují obranu v řádu mnoha kilometrů. Průlom neznamena, že jste se dostal přes jedno pole do vesnice, ale aby to byl průlom, musela by se tahle akce zopakovat minimálně šestkrát. Občas se taky stane, že nesedí obce, ale to je spíš problém novinářů, kteří musí rychle reagovat, ne můj. Já na tyhle věci nemusím reagovat, komentovat je ani zveřejňovat.

Rusové rádi zveličují. Když tvrdí, že mají v Bachmutu šest brigád, tak mě jako vojenskému analytikovi dojde, že to není možné. Existují předpisy, které vám říkají, jak širokou frontovou linií má držet prapor o 500 lidech. Jeden prapor by měl kolem pěti kilometrů, takže když si to spočítáte, dojde vám, že tam můžou mít maximálně jednu až dvě brigády. Šest praporů tam prostě nebude a já vím, že se tomuhle nemusím věnovat, natož to komentovat.

Dalším příkladem je událost z chersonské oblasti, kde mělo jedno malé město před válkou kolem

4000 obyvatel. Nikdo to neznal, taková česká Ledeč nad Sázavou. Pak se začali objevovat zprávy, že je obklíčilo dva tisíce Rusů. Po celé délce pravobřežní Ukrajiny, kterou Rusové kontrolovali, měřila jejich frontová linie 200 metrů. Na téhle délce měli mít odhadem patnáct až dvacet tisíc vojáků. Když si to spočítáte, opět to nedává smysl, i přesto to některé polo-seriózní účty sdíleli se slovy: "Odehrává se pokus o obklíčení." V lepším případě tam mohlo být max 200 Rusů. Na tohle jsem třeba zareagoval, že to nedává smysl. Logicky se mi v neznámém městě neobjeví 10 % armády. Nesrovnalosti v takových počtech se čas od času objeví. Na těžký dezinformace jsem nenarazil, spíš je to tendence uvěřit jakýkoliv věci. Když se nad tím člověk alespoň trochu zamyslí, dojde mu, že to pravda asi nebude.

Vnímáte, že vám do ruky hraje i to, že máte oproti novinářům mnohem více času na ověření a doplnění informací?

Samozřejmě. Zároveň to mohu uvést tím, že to je jen spekulace. Ve většině případů mě nezajímá, co se děje v tom konkrétním dni. Z mého pohledu je to nepodstatný.

Kolik času denně jste trávil přípravou tweetů? Nebo to bylo tak, že jste měl zrovna čas, sepsal to a dal to na Twitter?

Když jsem měl čas. Některé tweety třeba vycházely z odborných textů nebo jsem se vyjádřil k věcem, o kterých jsem mluvil se studenty v rámci přednášky.

Ještě mě zajímá váš názor na jednu sociální síť, která je hodně spojená s východem, a to Telegram. Čerpal jste informace i zde? Stále se jedná o dost kontroverzní síť bez cenzury plnou dezinformací.

Vždycky to byl jeden ze zdrojů. Už v době arménsko-ázerbájdžánské války před dvěma lety, se tam daly najít oficiální seznamy ztrát. Telegram čas od času člověk použije, ale na Twitteru je dost účtu, které replikují obsah z Telegramu. Nemám velkou chuť tam zbytečně chodit. Samozřejmě se tam na začátku objevily zajímavé věci. Rusové měli tendenci moc nezveřejňovat videozáběry a fotografické záběry, zatímco povstalci si točili a rádi se pochlubili tím, když zničili ukrajinský tank. Na druhou stranu tam jsou hnusné věci a spousty dezinformací. Je nutné ten obsah hodně filtrovat a dávat si pozor na různé interpretace. Telegram by se měl brát opatrně a člověk by neměl věřit všemu, co se tam píše, ale to platí na všechny sociální sítě. Já si myslím, že kdo zůstane na Twitteru, tak o moc nepřijde.

Myslíte si, že by mohl být Twitter do budoucna hlavním zdrojem informací pro normálního člověka?

Nevím. Podle mě do nějaké míry ano, a už se to děje. Jsem k tomu strašně skeptický a neumím si představit způsob, jak to celé řešit. Problém všech sociálních sítí je ten, že tam v zásadě může přispět

kdokoliv. Na jednu stranu je to hezké a obcházejí se tím třeba gatekeepři v médiích, kteří ale mají zároveň pozitivní funkci. Zároveň se může stát, že budou některé mladší redakce vychýlené jedním směrem víc a lidem se to nebude líbit. Twitter a další platformy pak mohou poskytnout alternativu. Bohužel místo mírně vyvážené alternativy bude mít většina sociálních sítí tendenci amplifikovat naopak ty nejextrémnější protinávozry. Ve výsledku se na Twitteru nedostanete k lepším informacím.

Takže byste doporučil, aby se lidi nespolehali jenom na to, co si přečtou na Twitteru, ale hledali doplňující informace u tradičních médiích?

Určitě. Twitter vnímám jako zajímavý doplněk pro témata, které nejsou mainstreamové. Podle mě by byla chyba to vnímat tak, že mi to nahradí kvalitní novinařinu. Nenahradí. Zejména pak u témat, kterým rozumím málo nebo vůbec. U Twitteru a dalších sociálních sítí dochází k enormnímu zapouzdření názorů do komunit, kde spolu lidi souhlasí. Tam, kde je Twitter mnohem více rozšířen, může jednou dojít ke vzniku poloparalelních světů, které budou žít pouze ve své pravdě. Pravděpodobně se vám budou zobrazovat věci, se kterými budete souhlasit, ale co se vám ukáže z té druhé stran barikády? No ti největší magoři.

Novinářem nejste. Čím se tedy v běžném životě živíte?

Založil jsem a vedu nezávislý výzkumný institut, který za použití vyspělých a počítačových metod vytváří něco, čemu se říká digitální dvojče globalizovaného světa. Nabízí komplexní možnosti simulací, modelací, analýz v nejrůznějších oblastí politického a ekonomického života.

Proč jste se rozhodl informovat o válce na Twitteru, i když vaší profesí není novinářina? Jaký byl ten hlavní podnět?

Ono to není úplně tak, že by to nebylo mojí profesí, protože výzkumně i pedagogicky jsem se v předchozím profesním životě odborně zajímal středoevropskou a východoevropskou bezpečností. Zejména z hlediska integračních snah Ukrajiny a bezpečností oblastí. Náš institut dělal analýzy pro různé vládní aktéry, především z obchodních, ekonomických a energetických dopadů. Téma mi je velmi blízké a není mimo můj obor. A proč jsem se rozhodl to dávat na Twitter? Nesleduji žádnou ucelenou linku na Twitteru. Když mě něco naštve nebo mám pocit, že jsme někde vybádali něco zajímavého, tak to tam sdílím. Mým cílem není systematicky oslovovat veřejnost přes Twitter, ani tak o tom strategicky nepřemýšlím. Na Twitteru moc nefiguruji, podle mě moje příspěvky nikoho nezajímají.

Ale to nemůžete vědět, třeba někoho zajímají a můžou ho ovlivnit k tomu, aby si k tématu dohledal doplňující informace. Vnímáte, že byste mohl někoho takto ovlivnit?

To určitě vnímám. Ale Twitter prostě nepoužívám jako základní komunikační médium, jde o nárazovou aktivitu.

Takže se spíš chcete čas od času vyjádřit k aktuální situaci a použijete k tomu své výzkumy? Proč jste si vybral zrovna Twitter, a ne jinou sociální síť?

Ano, přesně tak. Já moc jiných sociálních sítí nepoužívám. Před třemi lety jsem byl občas na Facebooku, a i ten jsem úplně vyřadil ze svého repertoáru. Ale když vidím, jaké změny na Twitter přináší Elon Musk, tak ho možná taky brzy opustím. K Twitteru používám ještě LinkedIn, který považuji za důležitou sociálně profesionální platformu.

Vnímali jste Twitter během války na Ukrajině jako hlavní zdroj informací?

Já ho takhle nikdy nevnímám a vlastně ani nevnímám. Na Twitteru samozřejmě skroluji, ale spíš pro vlastní pocit, abych zjistil, co hýbe českou, evropskou a případně transatlantickou společností. Dalo by se říct, že "měřím teplotu veřejné debaty". Na Twitter nikdy nejdu primárně s tím, že se chci dozvědět, co se kde děje. Situaci na Ukrajině sleduji i z jiných kanálů, ale samozřejmě informace k

tomu najdete i na tam. Mnohem víc jsem ho používal před volbou prezidenta, kde se dal považovat za zdroj informací z hlediska toho, že jsem sledoval vývoj nálady.

Takže by se podle vás lidi neměli spoléhat jenom na to, co si přečtou na Twitteru, ale měli by si dohledat kontext v tradičních médiích?

Nerad bych vás svými odpověďmi zklamal, ale já o tom takhle vlastně nikdy nepřemýšlel. Twitter považuji za velmi potenciálně nebezpečné médium. Pokud ho někdo používá výhradně jako informační médium, tak si myslím, že to není správné. Ale jestli to tak lidi opravdu mají, to nevím, nemám na to analýzu ani se téhle problematice nevěnuji. Já sám věřím, že jsem schopný na Twitteru odlišit povzdech, komentář nebo výkřik. Jakmile se tam objeví náznak analýzy, začínám o tom přemýšlet úplně jinak, kritičtěji, a snažím se podívat, co za tím je.

V čem vidíte hlavní výhodu Twitteru?

Sice je to na jednu stranu ovlivněno algoritmem, ale pro mě je Twitter nejcennější v tom, že jsem schopný vidět, jaká témata twitterovou veřejnost zajímají, třeba sporná témata, o čem se lidi nejvíc hádají a mluví. Tohle mě na tom baví a subjektivně to pro mě má největší hodnotu. Kdybych se na to měl podívat objektivně, tak se svědomitým používáním je Twitter potencionálně skvělá věc. Poprvé za lidskou historii má každý člověk možnost konfrontovat a komunikovat napřímo s lídry v jakékoliv oblasti. Můžeme se svobodně vyjádřit k čemukoliv, což je fascinující rys Twitteru. To, že to tak nefunguje, to je věc jiná.

A nevýhodu nebo hrozbu této sociální sítě?

Asi neřeknu nic překvapivého, ale za mě je to strašné zjednodušování všeho a napomáhání polarizaci už tak dost rozštěpené společnosti. Další věc je otázka falešných zpráv a robotů, kteří do toho vstupují. Twitter a jiné platformy zásadně mění společenské předivo, s čímž v žádném případě ještě neumíme pracovat. Člověk by měl mít základní informační hygienou a zkušenosti, pokud chce do toho prostoru vstoupit. Potenciálně je Twitter velmi nebezpečný už teď. Byly zveřejněné kódy za Twitter a kolik se vyrojilo jejich interpretací. Měl jsem pocit, že co člověk, to jeden názor, ale jedna věc je jasná, úpravou několika řádků kódu můžete změnit, jak lidé vnímají a jakým způsobem je nahlíženo ve společnosti na věci, a to je velmi riskantní.

Zmínil jste falešné zprávy a dezinformace, kterých se na Twitteru dost objevovalo. Kde jste čerpal informace vy? Měl jste například vlastní zdroj na Ukrajině, spoléhal jste se na analýzy firem, kterým důvěřujete nebo jste čerpal z mezinárodních tiskových agentur jako Reuters?

Na Ukrajině mám pár kamarádů, ale až na jednu výjimku jsem nikdy nic takového na Twitter nesdílel. Mám šest pravidelných zdrojů, které obecně sleduji, a v případě války na Ukrajině jsem čerpal z agentur jako Bloomberg a Reuters. Abych získal odlišný pohled, četl jsem Financial Times,

Journal, Politicon a další klasiky. Začal jsem také sledovat stránky národních ministerstev obrany, které jsem dřív nesledoval. Například britské ministerstvo obrany nabízelo zajímavé informace k válečnému konfliktu. Příspěvky, které vycházeli za náš institut, byly založené na velkých datových analýzách, kde hlavními zdroji byly třeba Eurostat, IMF, OECD a mnoho dalších.

Ale i nadnárodním světovým firmám se někdy stalo, že vypustili informaci, která se pak ukázala jako zkreslená. Takže, když jste si na již zmíněných webech přečetl něco, co se vám nezdálo, snažil jste se informaci dohledat ještě někde jinde? Dělal jste dvoufázové ověření jako novináři?

Pokud se mi to nezdá, tak ano. Ale já se nikdy úplně nestaral o zprávy typu "sestřelili stíhačku" nebo "támhle dopadla bomba", kde je riziko špatné interpretace a vysloveně nepravdivé informace, mnohem větší. Já sleduji strategičtější typy informací, například obchodní – kolik je kde ucpaných průlivu, kde jsou zaparkované tankery, jaká je cena obilí kvůli konfliktu atd. V tomhle prostor pro chybu není tak velký, sice i v datech může být chyba, ale to už nikdy nedohledáte. V tomhle případě je informace tak silná, jakou ji dodá statistický úřad. Dvě zprávy, které se mi hned od počátku nezdály a radši jsem se k nim nevyjadřoval, tak byl výbuch podmořského plynovodu Nord Stream a dopad rakety v Polsku. Mě nepálí čas jako novináře, když se něco hodně závažného stane, tak radši počkám, jak se celá situace vyvine.

Kolik času jste denně strávil nad vyhledáváním informací a jejich následným zpracováním?

V prvních týdnech konfliktu, kdy se začalo jednat o prvních sankcí, tak jsem nad tím určitě trávil času víc. Na druhou stranu je pravda, že máme v GARI celý tým koncepčních výzkumníků, kteří pro nás každý den zpracovávali rozsáhlé mnohozdrojové materiály. Ale když vybuchla informace o urychlení ukrajinského členství v EU nebo přístupových rozhovorů, tak k tomu jsem teda měl velkou potřebu se tehdy vyjádřit a strávil jsem nad tím celkem dost času. Moje příspěvky jsou z 80 % komentáře a jenom z 20 % tam dám něco, nad čím jsem trávil nějaký čas a věřím, že je potřeba se k tomu vyjádřit.

Nemáte pocit, že díky tomu, kolik běžných uživatelů se k válce na Ukrajině vyjadřovalo, tak by mohla být ohrožena klasická novinářina? Pro novináře je to práce, za kterou jsou placeni a vy to děláte zadarmo. Zároveň platí pravidlo, že influenceri a blogeři mají mnohem víc sledujících na sítích než novináři.

Já se tím vlastně živím, protože náš ústav se věnuje primárně otázkám ekonomicko-bezpečnostně politickým. Ale novinář nejsem, i když do novin píšu celkem pravidelně, ale rozhodně mě to neživí. Digitalizace proměňuje novinářskou práci a je to čím dál tím obtížnější, ale jde o nezastavitelný trend. Žurnalistika se bude měnit nejen díky Twitteru, ale také díky ChatGPT a umělé inteligenci. Už o válce v zálivu se mluvilo jako o první válce v přímém zálivu a je zajímavé se podívat na to, jak

celý tento proces změnil informování a samotnou novinářinu. Podle mě Twitter nebere novinářům práci, přeci jen tam najdeme mezi uživateli mnoho oblíbených novinářů. Pokud se novinářům podaří propojit oba rozdílné světy, tak je to může naopak posílit.

Myslela jsem to i z toho hlediska, že v dnešní době lidi radši věří influencerům než novinářům, přeci jen k nim mají blíž.

Tohle je podle mě daleko důležitější debata než ta o Twitteru. Když se o mně v rozhovoru v novinách zmíní jako o expertovi, tak to je konec. Slovo expert je v současné době skoro urážka, podpořená celkově daným znejistěním společnosti vůči předkládaným mainstreamovým pravdám. Twitter a další sociální média tomu ještě napomáhají, ale neodnáší to jenom novináři, byť to mají, jakkoliv složité. Podle mě se přizpůsobují době sociální a mediální velmi dobře.

Neměly by podle vás mediální domy všeobecně víc pracovat s blogery a influencery, aby právě byly pro publikum věrohodnější?

Na to odpověď nemám, se přiznám, ale co si všímám, tak už se ten trend děje. Jestli to je správně, nebo špatně posoudit neumím. Je to jedna z cest, ale i cesta do pekel může být dlážděna dobrými úmysly.

Sledoval jste na Twitteru nějakého českého novináře nebo běžného uživatele, který podle vás informoval o válce dobře?

Ano, ale jde hlavně o okruh lidí, se kterými jsem v kontaktu tak jako tak, třeba Martin L nebo Michal Romancov. Ale sledoval jsem i účty, které byli zajímavé z analytického nebo komentátorského hlediska.

A nějaký špatný příklad? Přeci jen se na Twitteru našli uživatelé, jejichž styl byl spíš vyhrocený a snažili se lidi vystrašit. Neměli by se i vůči tomuhle novináři snažit dělat osvětu?

Jestli jsem na Twitteru vnímal něco negativního, tak určitě tohle. Popravdě je to ale hodně dáno obecnými hodnotovými a politickými preferencemi. Takže pokud se mi ve feedu objevil někdo z jiného tábora, tak jsem jeho názor vnímal apriori negativně. Ale nenašel jsem na Twitteru nikoho, kdo by mě rozčiloval, spíš se někdy vedly mini debaty v rámci, já to slovo nenávidím, bubliny. Kdo mě tedy občas štvál, tak byl bývalý ministr, Karel Havlíček, ale to je politická kampaň, ne informační.

Co se týče novinářské osvěty, tak v ideálním světě by to stálo za to. Na druhou stranu musí novináři přežít a ekonomická stránka jejich média je to nejdůležitější. Pro ně je důležité, kolik jejich titulek bude mít kliků, takže na nějakou osvětu už nemají moc času. Tohle je zejména úloha pro neziskový sektor PRO NGO a vládu.

Informovali podle vás česká média o válce dobře, nebo sklouzávali ke klikajícím titulům?

Myslím zejména tradiční média a ne bulvár.

Já česká média zas tolik nesleduji, akorát Hospodářské noviny a Aktuálně, kde to je podle mě velmi vyvážené. Případně Seznam zprávy občas sklouznou k nějakému módu klikatelnosti, ale k tomu sklouzávají všichni. Blesk je v tomhle případě zajímavý, protože občas přinesl opravdu zajímavé články týkající se zahraniční a bezpečnostní politiky. Ale, že bych je sledoval se říct nedá.

Máte v plánu se i do budoucna takhle nadále veřejně angažovat? Nebo si Twitter smažete, jak je v plánu?

Veřejně se angažovat určitě budu, ať už prostřednictvím médií nebo vystoupením na konferenci, protože je to součástí mého profesního života. O zrušení Twitteru budu přemýšlet, protože mi je politika Elona Muska čím dál tím méně komfortní. Na druhou stranu je těžký Twitter opustit, když jste tam byl posledních pár let aktivní. Podařilo se nám zviditelnění našeho ústavu a vybudování sítě. Tak by mi to bylo líto, ale to samé jsme udělali s Facebookem před volbami ve Spojených státech, kdy se choval velmi nehodnotově, a to se může stát i s Twitterem.

Poslední otázka, jak vnímáte Telegram? Během války se hojně rozjel zejména na území postsovětských států a je znám svou benevolencí. Plno lidem vadí, že není cenzurovaný, takže se tam najde opravdu všechno.

Nikdy jsem se tam nepřihlásil. Můj názor na Telegram je něco mezi opatrným a negativním. Jde pouze o instinkt. Co pro nás znamená svoboda slova? Kde je rovnice a nějaká hranice mezi informací a lží? Je to něco, s čím se bude naše společnost ještě dlouho vypořádat. Máme tu lidi, kteří tvrdí, že nic jako dezinformace není, buď je to informace, anebo lživá informace. Což je vcelku taky relevantní názor.